

YKSITYISMETSÄNOMISTAJIEN TIETOTASO METSIEN MONIMUOTOISUUDESTA JA METSÄLAIN UUDISTUK- SESTA

”Uusia haasteita – uusia mahdollisuuksia
Biologisen monimuotoisuuden haasteet ja mahdollisuudet uuden metsälain
näkökulmasta” -hankkeessa

Johanna Kaltiokumpu

Opinnäytetyö
Luonnonvara- ja ympäristöala
Metsätalouden koulutusohjelma
Metsätalousinsinööri (AMK)

2015

Luonnonvara- ja ympäristöala
Metsätalouden koulutusohjelma

Tekijä	Johanna Kaltiokumpu	Vuosi 2015
Ohjaaja	Liisa Kuutti	
Toimeksiantaja	Lapin ammattikorkeakoulu	
Työn nimi	Yksityismetsänomistajien tietotaso metsien monimuotoisuudesta ja metsälain uudistuksesta	
Sivu- ja liitemäärä	53 + 7	

Opinnäytetyön lähtökohtana on Manner-Suomen maaseudun vuosina 2007 – 2013 hallinnoima tiedotushanke. Hankkeen päämääränä on selvittää, millä tasolla lappilaisten yksityismetsänomistajien tietämys metsien monimuotoisuudesta sekä uudistuneesta metsälaista ovat. Opinnäytetyön päätavoitteena on selvittää lappilaisten yksityismetsänomistajien nykytiedot Suomen metsien monimuotoisuudesta sekä tuoda esiin metsänomistajien näkökulmat uudistuneesta metsälaista metsien monimuotoisuus huomioiden. Lisäksi tutkimus selvittää osaltaan metsien monimuotoisuuden tiedottamisen tarvetta.

Opinnäytetyön viitekehys rakentui kertomaan yleensä metsien monimuotoisuudesta ja talousmetsien monimuotoisuuden edistämisen keinoista. Lisäksi viitekehyksessä on tietoa metsälain uudistuksesta ja sen vaikutuksista Suomen talousmetsien monimuotoisuuteen. Viitekehys käsittelee myös sitä, mikä on metsänomistajien rooli talousmetsien monimuotoisuuden tulevaisuudelle.

Työn lähtökohtana on Suomessa asuville, Lapissa metsää omistaville yksityisille metsänomistajille tehty kyselylomake. Kysely on suunniteltu ja lähetetty toukokuussa 2014. Lomakkeita lähetettiin yhteensä 287 metsänomistajalle ja vastauslomakkeita saatiin yhteensä 74 kappaletta. Lomakkeiden vastausprosentti oli 25 prosenttia. Opinnäytetyössä esitetyt kuvat on luotu Microsoft Excel -ohjelmistolla.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että lappilaisten yksityismetsän omistajien tietotaso metsien monimuotoisuudesta on keskimäärin kohtalaisen hyvä. Tiedot metsälain uudistuksesta ja sen tuomista muutoksista talousmetsiin ja siellä toimimiseen sen sijaan olivat melko puutteelliset. Yksityismetsänomistajat pitivät metsien monimuotoisuutta yleisesti tärkeänä, ja sitä haluttaisiin lisätä tulevaisuudessa. Metsien monimuotoisuutta haluttiin lisätä eniten keinoilla, jotka ovat helppoja toteuttaa metsätaloustoimien sivussa. Vastaajilla oli selkeä kiinnostus kuulla lisää metsien monimuotoisuudesta.

School of Forestry and Rural industries
Forestry Programme

Author	Johanna Kaltiokumpu	Year 2015
Supervisor(s)	Liisa Kuutti	
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences	
Subject of thesis	Private forest owner's knowledge about biodiversity and renewed forest law	
Number of pages	53 + 7	

The thesis is based on the Mainland-Finland managed information project 2007 – 2013. The aim of the project is to find out the level of knowledge of Lappish private forest owners on forest biodiversity and renewed forest law. The aim of the thesis was to find out how much information a private forest owner has about Finnish forest biodiversity and the renewed forest law. In addition the aim is to find out do the private forest owners need more information about forest biodiversity.

The frame of reference includes information on forest biodiversity and how to increase biodiversity in managed forests. In addition the renewed forest law and how it affects biodiversity of managed forests in Finland is discussed. The frame of reference discusses also how the private forest owner sees forest biodiversity in the future.

The research was conducted by a questionnaire which was sent to private forest owners in Lapland who live in Finland and own forest in Lapland. The survey was planned and sent in May 2014. The summary of the survey included 287 questionnaires and the total of answer sheets were 74 pieces. The response rate was 25 per cent. The presented figures are created with Microsoft Excel -software.

The main point of the thesis is that Lappish private forest owners' knowledge of forest biodiversity is quite good. The knowledge about the renewed forest law and the changes introduced to managed forests were quite insufficient. Private forest owners considered the biodiversity of forests in general important and there is a desire to increase it more in the future. Private forest owners want to increase forest biodiversity by using means which are easy to carry out. The respondents had a clear interest to learn more about forest biodiversity.

Key words

biodiversity, forest law, informing

SISÄLTÖ	
KUVIOLUETTELO	1
1 JOHDANTO	2
2 MONIMUOTOISUUS	5
2.1 YLEISTÄ LUONNON MONIMUOTOISUUDESTA.....	5
2.2 SUOMEN METSIEN MONIMUOTOISUUS	6
2.3 METSIEN MONIMUOTOISUUDEN SÄILYTTÄMISEN PERUSTEET	7
3 KEINOT TALOUSHMETSIEN MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMISEKSI .	10
3.1 LAINSÄÄDÄNTÖ.....	10
3.1.1 <i>Metsälain arvokkaat elinympäristöt</i>	<i>11</i>
3.1.2 <i>Luonnonsuojelulain arvokkaat luontotyypit.....</i>	<i>13</i>
3.2 METSÄNHOIDON SUOSITUKSET	14
3.3 PEFC-SERTIFIOIDUT METSÄT	15
3.4 METSO-OHJELMA.....	16
3.5 MUUT KEINOT MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMISEKSI.....	18
4 TALOUSHMETSIEN MONIMUOTOISUUDEN TULEVAISUUS	20
4.1 UUDET METSÄLAKIKOhteet	20
4.2 METSÄNOMISTAJIEN ROOLI METSIEN MONIMUOTOISUUDEN SÄILYTTÄMISESSÄ	21
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1 AINEISTO JA MENETELMÄ.....	23
5.2 TULOSTEN KÄSITTELY	24
6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	25
6.1 VASTAAJIEN PERUSTIEDOT	25
6.2 MONIMUOTOISUUS	26
6.2.1 <i>Monimuotoisuus -termi ja monimuotoinen metsä</i>	<i>26</i>
6.2.2 <i>Monimuotoisuuden uhat ja mahdollisuudet.....</i>	<i>28</i>
6.2.3 <i>Keinot monimuotoisuuden edistämiseksi</i>	<i>31</i>
6.2.4 <i>Monimuotoisen metsän hyödyt.....</i>	<i>34</i>
6.3 METSÄLAIN UUDISTUS.....	36
6.3.1 <i>Sääntelyn tarpeellisuus ja metsälakikohteet</i>	<i>36</i>
6.3.2 <i>Säästöpuiden merkitys ja eri-ikäisrakenteiset metsät.....</i>	<i>38</i>
6.4 TIEDOTTAMINEN.....	41
6.5 POHDINTA KYSELYN ONNISTUMISESTA	43
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
LÄHTEET	47
LIITTEET	54

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Vastaajien perustiedot	25
Kuvio 2. Monimuotoisen metsän kuvaus	27
Kuvio 3. Monimuotoisuutta heikentävät tekijät	29
Kuvio 4. Monimuotoisuutta lisäävät tekijät	30
Kuvio 5. Monimuotoisuuden tärkeys prosentteina	31
Kuvio 6. Monimuotoisuuden edistämisen keinot	32
Kuvio 7. Monimuotoisuuden lisäämiseksi käytettävät keinot omalla metsätilalla	33
Kuvio 8. Monimuotoisesta metsästä saatavat hyödyt	34
Kuvio 9. Sääntelyn tarpeellisuus eri metsäasioissa	36
Kuvio 10. Säästöpuiden merkitys	39
Kuvio 11. Eri-ikäisrakenteisen metsän kuvaus	40
Kuvio 12. Toimintamahdollisuuksien hyödyntäminen	41
Kuvio 13. Tiedon alkuperä metsien monimuotoisuudesta	42

1 JOHDANTO

Metsien monimuotoisuus on tärkeä ja näkyvä osa Suomen luontoa. Talousmetsien monimuotoisuus ilmenee erilaisina elinympäristöinä, joita ihminen pyrkii parhaansa mukaan vaalimaan. Monimuotoisuus on herkkä reagoimaan ympäristön muutoksille. Näitä muutoksia pyritään estämään niin lainsäädännöllä kuin vapaaehtoisilla toimilla. Monimuotoisuutta ei pystytä suojaamaan tarpeeksi tehokkaasti ilman tietotaitoa monimuotoisuudesta ja siihen vaikuttavista seikoista. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012a.)

Aiheen opinnäytetyöhöni sain ohjaavalta opettajaltani vuoden 2014 keväällä. Otin aiheen vastaan suurella mielenkiinnolla, sillä se on hyvin ajankohtainen. Juuri voimaan tullut metsälain uudistus ja sen tuomat uudet toimintamahdollisuudet ja velvoitteet metsänomistajalle kiehtoivat minua. Lisähöystön opinnäytetyöaiheelle antoi sen liittyminen hankkeeseen. Luulen, että opinnäytetyön liittyminen hankkeeseen tuo lisäpotkua ja kannustusta viedä työ loppuun turhaa viivyttelystä. Lisäksi metsänomistajien nykytuntemus Suomen metsien monimuotoisuudesta ja siihen liittyvistä seikoista kiinnostivat minua. Koin myös, että opinnäytetyöaiheen löytäminen on osoittautunut haasteelliseksi, enkä näin ollen voisi jättää ottamatta vastaan opinnäytetyönaihetta.

Opinnäytetyöaihe liittyy Lapin Ammattikorkeakoulun hallinnoimaan ”Uusia haasteita – uusia mahdollisuuksia, Biologisen monimuotoisuuden haasteet ja mahdollisuudet uuden metsälain näkökulmasta” -hankkeeseen. Hanke on osa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007 – 2013 tiedottamiseen tähtäävää esiselvityshanketta. Esiselvityshankkeen toteutustapa on tuottaa kyselytutkimus ja siitä saatavien tulosten avaaminen sekä analysointi. Kyselytutkimuksen vastaanottajina ovat suomalaiset Lapissa metsää omistavat metsänomistajat. (Lapin ammattikorkeakoulu Oy 2014.)

Metsien monimuotoisuudesta, metsänomistajien näkökulmista monimuotoisuudesta sekä metsälaista on tehty useita tutkimuksia. Metsälain osalta tutkimukset koskevat aikaa ennen lain uudistumista. Vuonna 1994 Lisäksi Harri Hänninen on tehnyt selvityksen aiheesta Suomalaisten metsäasenteet ja metsätiedot. Harri Hänninen teki lisäksi yhdessä Mikko Kurttisen kanssa kyselytutkimuksen vuonna 2004 aiheesta Metsänomistajien tiedot luonnon monimuotoisuutta edistävästä metsänhoidosta. Samaiset kirjoittajat ovat koon-

neet myös vuonna 2006 tutkimuksen nimeltään Metsänomistajien tiedot monimuotoisuudesta ja säästöpuista. (Metsäntutkimuslaitos 2011.)

Tutkimuksien määrä osoittaa, että aihe herättää aika-ajoin mielenkiintoa ja toisaalta metsälakiuudistuksen myötä opinnäytetyöaiheeni mukainen kyselytutkimus metsänomistajille on mielestäni aiheellinen. Metsänomistajien nykytietämys metsien monimuotoisuudesta, sekä heidän mielipiteensä metsälain uudistuksesta ja sen tuomista toimintamahdollisuuksista on ajankohtaista päivittää sekä selvittää. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä yksityismetsänomistajien tietoisuutta metsien monimuotoisuudesta ja metsälain uudistuksesta sekä selvittää onko tarvetta lisätä metsien monimuotoisuudesta tiedottamista (Lapin ammattikorkeakoulu Oy 2014).

Opinnäytetyössä pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimusongelmiin:

1. Mitkä ovat metsänomistajien nykytiedot metsiemme monimuotoisuudesta?
2. Onko tarvetta lisätä monimuotoisuudesta tiedottamista?
3. Mikä on metsänomistajien tietotaso uudistuneesta metsälainuudistuksesta?

Luonnon monimuotoisuuden väheneminen on ollut tietoisuudessa jo muutamien vuosikymmenen ajan (Maa- ja metsätalousministeriö 2014). On tärkeää, että yksityismetsänomistajien tiedot metsien monimuotoisuudesta, sen lisäämisestä ja sen heikentäjistä ovat ajantasaisia. Voimaan tulleen metsälakiuudistuksen myötä yritetään löytää mahdollisuuksia metsien monimuotoisuuden lisäämiseksi kestävänsä metsänkäytön rinnalla (Metsälaki 1996, 1§).

Vuoden 2014 alusta voimaan tullut metsälain uudistus sisältää muutoksia muun muassa metsien monimuotoisuutta koskeviin lakikohtiin. Uudet lakimuutokset koskevat uusien metsälakikohteiden lisäksi esimerkiksi uudistamisrajoitteiden poistumista ja hakkuun ilmoitusvelvollisuutta. Ilmoitusvelvollisuus hakkuun suorittajalle hakattavan alueen monimuotoisuustiedoista lisää metsänomistajan vastuuta metsien monimuotoisuuden säilyttämisessä. (Hovila 2014, 4.)

Vaikka metsänomistajaa kohtaan lakiuudistuksessa on olemassa yhä velvoitteita, on metsänomistajalla myös entistä enemmän päätäntävaltaa omiin metsiinsä (Tapio 2014, 12). Jotta metsänomistaja kykenisi toimimaan lain puitteissa ja hoitamaan sekä käyttämään metsiään suositusten mukaisesti, tarvitaan tietotaidon välittämistä metsänomistajille. Tutkimus pyrkii tuomaan ilmi sen, onko metsälain uudistuksesta ja metsien monimuotoisuuden tiedottamiseen todellista tarvetta.

2 MONIMUOTOISUUS

2.1 Yleistä luonnon monimuotoisuudesta

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkea maapallolla olevaa elollista ja elotonta luontoa (WWF Global 2015). Elollinen luonto käsittää kaikki luonnon kasvit ja eläimet, eloton puolestaan maat kivineen ja vesistöineen. Maapallolla olevan elämän vaihtelevuus ja muutoskyky saavat aikaan erilaisia elinympäristöjä, lajeja sekä lajinsisäistä vaihtelua. Monimuotoisuus on riippuvainen elollisessa luonnossa tapahtuvista muutoksista. (Luonnontila.fi 2014a.)

Monimuotoisuus jaotellaan yleensä kolmeen osaan. Ensimmäisenä osana monimuotoisuutta ovat luonnossa esiintyvien lajien runsaus. Mitä enemmän luonnossa esiintyy eri lajeja, sitä monimuotoisempaa luontoa voidaan pitää. Lajistolliseen monimuotoisuuteen vaikuttavat myös lajien määrät eri aikakausina ja niiden esiintyminen eri paikoissa maapallolla. (Heinonen–Soininen 2008, 100.) Osa lajeista esiintyy yleisesti kaikilla metsätyypeillä ja osa on elinpaikan suhteen vaateliaampia. Elinpaikka voi vaihdella aina tietystä puunrungosta moneen hehtaariin metsää. (Saaristo–Mannerkoski–Kaipiainen-Väre 2010, 4.)

Toinen luonnon monimuotoisuutta käsittelevä osio on lajien sisällä tapahtuva muuntelu. Lajinsisäinen vaihtelu tarkoittaa sitä, etteivät kaikki saman lajin edustajat ole samanlaisia perinnöllisesti. (Mönkkönen 2004, 20). Lajinsisäiseen muunteluun vaikuttavat esimerkiksi tietyllä alueella esiintyvän lajin lukumäärä ja muuttoliike lajin sisällä ympäröivässä luonnossa. Tyypillisintä lajinsisäinen muuntelu on silloin, kun populaation sisällä tapahtuu merkittävä yksilömäärän väheneminen. (Scitable 2014.)

Kolmas, ja ihmissilmälle näkyvin monimuotoisuuden osa on luonnon ekologinen monimuotoisuus. Ekologinen monimuotoisuus tarkoittaa maapallolla esiintyvien elollisesta sekä elottomasta luonnosta koostuvien kokonaisuuksien vaihtelua. Ekologisia kokonaisuuksia ovat erilaiset suuret ekosysteemit, kuten metsät, vesistöt ja esimerkiksi jäätiköt. Ekosysteemien sisällä puolestaan vaihtelua esiintyy erilaisten elinympäristöjen kesken. Elinympäristöt ovat

ekosysteemien pienempiä yksiköitä, kuten rämeitä, korpia tai metsissämme esiintyviä kuivia kankaita. (Heinonen–Soininen 2008, 100.)

Maapallolla oleva nykymuotoinen luonnon monimuotoisuus on peräisin yli neljän miljardin vuoden takaa. Näiden vuosien aikana maapallon eliöstö ja elinympäristöt ovat kehittyneet tämän päivän muotoonsa useiden sukupoltoaaltojen sekä luonnonkatastrofien kautta. Luonnon monimuotoisuus on jakautunut epätasaisesti maalle ja merelle sekä eri puolille maapalloa. Meret peittävät alueellisesti suuremman osan maapallon pinta-alasta, mutta vain 15 prosenttia tunnetuista lajeista elää merissä. On arvioitu, että maapallolla elää noin 10 - 20 miljoonaa lajia, joista nimettyjä on tähän mennessä noin kaksi miljoonaa. (Mönkkönen 2004, 28–30.)

2.2 Suomen metsien monimuotoisuus

Suomi sijaitsee boreaalisella havumetsävyöhykkeellä, joka on kehittynyt viimeisen 20 miljoonan vuoden aikana ja on näin ollen nuorin maapallon metsäelinympäristöistä. Maapallon historian aikana boreaalisen havumetsävyöhykkeen kehitykseen ovat vaikuttaneet eniten jääkausien kylmät jaksot. Puulajit rajoittuvat havumetsävyöhykkeellä muutamaaan havu- ja lehtipuusukuun, ja tämän vuoksi boreaalinen havumetsävyöhyke on kaikista metsävyöhykkeistä lajimääriltään köyhin. Kuitenkin paikallisesti boreaalisella havumetsävyöhykkeellä esiintyy monimuotoisia alueita, joita voidaan verrata muiden metsävyöhykkeiden monimuotoisuuteen. (Mönkkönen 2004, 32–35.)

Metsien monimuotoisuus on metsäluonnossa tapahtuvaa vaihtelua kaikissa monimuotoisuuden käsitteen osa-alueissa. Suomessa on laskettu olevan noin 45 000 tunnettua lajia, joista Suomen metsäluonnossa edellä mainitusta määrästä asustaa noin puolet. Nämä kaikki omaavat erilaiset geneettiset ominaisuudet sekä asuttavat erilaisia elinympäristöjä. (Ympäristöhallinto 2015.)

Ihminen on vaikuttanut Suomen metsien monimuotoisuuteen kauan ja näkyvästi. Suurimpana ja näkyvämpänä muutoksena metsien monimuotoisuuteen on ollut metsärakenteen yksipuolistuminen ja erilaatuisen lahopuun vähentyminen metsätalouden toimien johdosta. Jopa yli tuhat lajia on vaarassa hävi-

tä Suomen metsäluonnosta, mikäli elinympäristöille ei tehdä mitään niitä parantavia toimia. (Hanski 2006, 176.)

Viimeisin Suomen luonto koskeva uhanalaisuusarviointi on tehty vuonna 2010. Arvioinnin mukaan Suomen luonnossa elää yhteensä yli 2200 uhanalaista lajia ja uusia uhanalaisia lajeja tulee lisää vuosittain. Uhanalaiset eliöt jaetaan uhanalaisuutensa mukaan erilaisiin luokkiin. Pääluokat ovat äärimmäisen uhanalaiset lajit, erittäin uhanalaiset lajit sekä vaarantuneet lajit. Näiden kolmen luokan lisäksi on olemassa lisäksi silmälläpidettävien luokka. (Ympäristöhallinto 2013.)

Suomen kaikista lajeista äärimmäisen uhanalaisia lajeja on 313 lajia ja erittäin uhanalaisia 726 lajia. Koko maassa uhanalaisia lajeja on noin 10,5 prosenttia koko maan lajistosta. Kaikkein uhanalaisten lajien lisäksi puutteellisesti tunnetuille, elinvoimaisille, hävinneille sekä arvioimatta jätetyille lajeille on oma luokituksensa. (Ympäristöhallinto 2013.)

Siirryttäessä luonnontilaisista metsistä talousmetsiin, muuttuu metsien ulkonäön lisäksi metsien monimuotoisuuden luonne. Talousmetsissä monimuotoisuus on rajautunut pienemmille alueille, mutta erilaisilla metsänhoidollisilla toimenpiteillä metsien monimuotoisuus pyritään ylläpitämään. Esimerkiksi metsänuudistuksessa jäljelle jäänyt hakkuuaukio jäljittelee luonnontilaisen metsän metsäpaloaluetta. Nykyään talousmetsien monimuotoisuuden turvaamisessa pyritään myös siihen, että metsänomistaja pystyy ennemmin jopa hyötymään monimuotoisista metsistään, kuin joutumaan maksumieheksi. (Meriluoto–Soininen 2002, 15.)

2.3 Metsien monimuotoisuuden säilyttämisen perusteet

Metsien monimuotoisuuden säilyttämisen perusteet ovat monipuoliset. Ekologisen perusteen mukaan luonnon monipuolisuuden vuoksi elämä maapallossa on mahdollista. Monimuotoisen luonnon ansiosta maapallo kykenee kestämään luonnonmullistukset ja takaamaan, että luonnon ekosysteemit toimivat ja palautuvat erilaisista häiriöistä. Taloudelliset perusteet nojautuvat siihen, että iso osa ihmisten taloudellisesta toiminnasta pohjautuu luonnosta saataviin ekosysteemipalveluihin sekä lajeihin. Luonnossa esiintyvät lajit kertovat tärkeää tietoa ympäristön muutoksista ja sekä tunnetut että tuntemat-

tomat lajit tarjoavat suuret mahdollisuudet uusien hyödykkeiden luomiseen. (Keto-Tokoi 2004, 27.)

Monimuotoinen luonto tarjoaa ihmiselle enemmän esteettisiä kokemuksia kuin yksipuolinen luonto. Monimuotoinen luonto lisää ihmisten hyvää oloa ja antaa ihmiselämälle enemmän virikkeitä. Eettiset perusteet nojautuvat uskoon siitä, että kaikki elämä on pyhää ja ihmisellä on velvollisuus varjella luotua elämää. Lisäksi lajit ovat maapallolla evoluution vuoksi, eikä ihmisellä näin ole oikeutta aiheuttaa muiden lajien sukupuuttoa. Kestävä kehitys painottaa sitä, että myös tulevien sukupolvien on pystyttävä hyötymään ja hoitamaan puolestaan luonnon monimuotoisuutta ja toisaalta ihminen on ainoa laji, joka pystyy ottamaan vastuun toiminnastaan. (Keto-Tokoi 2004, 28.)

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi on tehty useita erilaisia sopimuksia. Suomi on lupautunut noudattamaan biologisen monimuotoisuuden yleissopimusta, joka on solmittu Rio de Janeirossa vuonna 1992. Yleissopimus astui voimaan vuonna 1993 ja se hyväksyttiin Suomen eduskunnassa vuonna 1994. (Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 1994, 1§.)

Euroopan Unionilla on oma sopimus luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Sopimuksen päätavoitteena on pysäyttää Euroopan unionin monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Lisäksi ekosysteemipalvelujen heikentyminen halutaan pysäyttää ja ennallistaa erilaisia elinympäristöjä mahdollisimman pitkälle. (Ympäristöministeriö 2011, 2.)

Suomen luonnon monimuotoisuutta koskeva uusi toimintaohjelma on valmistunut vuonna 2012 ja sen toimintakaudeksi on määritetty vuodet 2013–2020. Nykyinen voimassa oleva toimintaohjelma mukailee Euroopan unionin sekä kansainvälisesti sovitun monimuotoisuussopimuksen tavoitteita. (Luonnontila.fi 2014b.) Strategian päätavoitteena on saada pysäytettyä luonnon monimuotoisuuden vähentyminen vuoteen 2020 mennessä. Päätavoitteet jakautuvat viiteen eri osa-alueeseen, jotka liittyvät muun muassa monimuotoisuuden turvaamiseen, luonnon kestävän käytön periaatteen vahvistamiseen sekä luonto-osaamisen lisäämiseen. Tärkeitä tavoitteita ovat lisäksi monimuotoisuudesta saatavien hyötyjen turvaamiseen sekä monimuotoisuut-

ta koskevan tutkimuksen, suunnittelun ja kehittämisen lisäämiseen. (Ympäristöministeriö 2013a, 20–23.)

3 KEINOT TALOUSHMETSIEN MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMISEKSI

3.1 Lainsäädäntö

Luonnon ja metsien monimuotoisuutta säädellään ja pyritään pitämään yllä useilla eri laeilla. Lainsäädännöt koskevat laista riippuen, joko kaikkea Suomen luontoa tai talouskäytössä olevia alueita. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen periaate tulee esille osaltaan jo Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731). Suomen perustuslain pykälän kohdassa 20 on sanottu seuraavasti:

”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.” (Suomen perustuslaki 1999, 20 §.)

Luonnonsuojelulaki (20.12.1996/1096) vahvistettiin vuonna 1996 ja se tuli voimaan vuonna 1997 (Eduskunta 2010). Luonnonsuojelulain ja luonnonsuojeluasetuksen tavoitteena on:

”Ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, luonnon tarjoamia maisema-arvoja, luonnonvaroja, luonnontutkimusta sekä luonnossa liikkumista ja luonnontuntemusta” (Luonnonsuojelulaki 1997, 1 §).

Luonnonsuojelulaki ylettyy myös talousmetsien alueelle lajien rauhoittamista koskevissa säännöksissä (Ympäristöministeriö 2013b).

Suomen metsien hoitoa ja käyttöä ohjaamaan on tehty metsälaki (12.12.1996/1093) ja valtioneuvoston asetus. Laki sisältää säädökset sekä metsien taloudelliselle toiminnalle että metsien monimuotoisuudelle. Metsien monimuotoisuudesta ja sen säilyttämisestä metsälaissa sanotaan seuraavasti:

”Metsiä tulee hoitaa ja käyttää siten, että turvataan yleiset edellytykset metsien biologisen monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilymiselle.” (Metsälaki 1996, 10 §.)

Metsänomistajan kannalta ajateltuna metsälaki velvoittaa monimuotoisuuden suojaamiseen. Metsälaki pakottaa metsänomistajan sietämään vähäistä haittaa, joka syntyy monimuotoisen kohteen käyttörajoituksesta. Vähäinen haitta

on määrältään joko alle neljä prosenttia kyseisen metsätilan markkinakelpoisen puuston arvosta, jossa käsiteltävä alue sijaitsee tai alle 3 000 euroa. (Metsälaki 1996, 11 §.)

Monimuotoisuuden säilyminen lakinäkökulmasta voidaan olettaa olevan hyvällä tasolla viitaten jo pelkästään edellisiin monimuotoisuutta koskeviin lakeihin. Lakien lisäksi tarvitaan kuitenkin vapaaehtoisuuteen perustuvia keinoja metsien monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Vapaaehtoisen metsien suojelun lisäksi yksityisten metsänomistajien on saatava riittävästi neuvontaa metsien monimuotoisuutta koskien. Neuvonnan kautta vapaaehtoisen suojelun kiinnostus voi kasvaa, ja toisaalta suojelusta tarjottava korvaus tulisi olla sellainen, että suojelu on taloudellisesti kannattavaa yksityismetsänomistajalle. (Metsäntutkimuslaitos 2010.)

3.1.1 Metsälain arvokkaat elinympäristöt

Suomen metsätalouden käsitteistöön metsien monimuotoisuus -termi on otettu mukaan 1990-luvulla, jolloin myös metsiemme käsittelysuositusten päivittämisessä puhalsivat uudet tuulet. Samoihin aikoihin koulutus uusien metsänhoitosuositusten osaamisesta lisääntyi ja metsäntutkimuksen tutkimustiedon lisääntymisen vuoksi otettiin käyttöön toimenpiteitä, joilla metsien monimuotoisuutta pystyttiin ottamaan enemmän huomioon. Talousmetsissä metsien monimuotoisuuden avaintekijöitä käytännön toimien tasolla ovat erilaisten elinympäristöjen säilyttäminen, erilaisten metsiköiden ja lajien suojelu sekä ylläpito (Salpakivi-Salomaa 2004, 259–260).

Talousmetsissä metsälain arvokkaat elinympäristöt ovat maastostaan selkeästi muusta ympäröivästä luonnosta erottuvia yleensä pienialaisia alueita. Jokaisella arvokkaalla elinympäristöllä on tietyt ominaispiirteet, joiden perusteella ne voidaan havaita ja tunnistaa. (Häggman 2007, 60.) Metsälain arvokkaissa elinympäristöissä esiintyy suurella todennäköisyydessä uhanalaisia, vaateliaita tai harvinaisia lajeja. Metsälain arvokkaat elinympäristöt jätetään yleensä metsätaloustoimien ulkopuolelle kokonaan tai niiden käsittelyssä noudatetaan erityistä varovaisuutta. Yleisenä ohjeena pidetään sitä, että arvokkaan elinympäristön ollessa luonnontilaisen kaltainen tai luonnontilainen ja selkeästi ympäristöstään erottuva, tulee elinympäristön ominaispiirteet säilyttää. (Meriluoto–Soininen 2002, 17.)

Vuonna 2013 metsälain mukaisia erittäin arvokkaita elinympäristöjä oli yhteensä 176 537 hehtaaria. Pinta-alallisesti suurimpia alueita olivat purot ja norot (64 540 ha), vähäpuustoiset suot (49 328 ha) sekä hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot (14 979 ha). Vähiten erityisen tärkeitä elinympäristöjä pinta-alallisesti olivat rotkot ja kurut (613 ha) sekä jyrkänteet (3 722 ha). Purot ja norot, rotkot ja kurut sekä vähäpuustoiset suot painottuivat maantieteellisesti Pohjois-Suomeen. Hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot sekä jyrkänteet painottuivat eteläiseen Suomeen. Vuonna 2013 metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen osuus puuntuotantoon tarkoitettusta metsämaasta oli 0,9 prosenttia (Metsäntutkimuslaitos 2013a, 93). Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen metsälain uudistuksen piiriin kuuluvat seuraavat erityisen tärkeät elinympäristöt ovat:

- ”1) lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt, joiden ominaispiirteitä ovat veden läheisyydestä ja puu- ja pensaskerroksesta johtuvat erityiset kasvuolosuhteet ja pienilmasto;
- 2) seuraavat a–e-alakohdissa luetellut suoelinympäristöt, joiden yhteinen ominaispiirre on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen vesitalous:
 - a) lehto- ja ruohokorvet, joiden ominaispiirteitä ovat rehevä ja vaateliakasvillisuus, erirakenteinen puusto ja pensaskasvillisuus;
 - b) yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen puusto ja yhtenäisen metsäkorte- tai muurainkasvillisuuden vallitsevuus;
 - c) letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaateliakasvillisuus;
 - d) vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot; sekä
 - e) luhdet, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus;
- 3) rehevät lehtolaikut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaateliakasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus;
- 4) kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla tai soilla, joissa luontainen vesitalous on pääosin säilynyt muuttumattomana;
- 5) kallioperässä olevat tai kivennäismaahan uurtuneet, jyrkkärinteiset, pääosiltaan vähintään kymmenen metriä syvät rotkot ja kurut, joiden ominaispiirteenä on luonteenomainen muusta ympäristöstä poikkeava kasvillisuus;
- 6) pääosiltaan vähintään kymmenen metriä korkeat jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät;

7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot, joiden ominaispiirre on harvahko puusto.” (Metsälaki 1996, 10 §)

Edellä mainitut kohteet ovat tärkeitä monimuotoisuudelle, sillä ne ovat ominaisuuksiltaan, kasvistoltaan sekä eläinlajeiltaan erityisiä. Kyseisiä metsäympäristöjä on vähän ja ne tulisi suojata niihin vaikuttavilta muutoksilta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012a.)

3.1.2 Luonnonsuojelulain arvokkaat luontotyypit

Luonnonsuojelulain nojalla suojellut luontotyypit ovat harvinaisia Suomen luonnossa ja ne esiintyvät pienillä alueilla. Luonnontilaisen kaltaista tai luonnontilaista arvokasta luontotyyppiä ei saa muuttaa millään toimenpiteellä niin, että sen ominaispiirteet muuttuvat. Luontotyypeille on määritelty luonnonsuojelulaissa ominaispiirteiksi tietynlainen kallio- tai maaperä, minkä perusteella kohteen tunnistaminen luonnonsuojelulain nojalla suojelluksi kohteeksi voi helpottua. (Metsäntutkimuslaitos 2014a.) Luonnonsuojelulain nojalla on suojeltu yhteensä yhdeksän luontotyyppiä:

- ”1) luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt;
- 2) pähkinäpensaslehdot;
- 3) tervaleppäkorvet;
- 4) luonnontilaiset hiekkarannat;
- 5) merenrantaniityt;
- 6) puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit;
- 7) katajakedot;
- 8) lehdesniityt; sekä
- 9) avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät.” (Luonnonsuojelulaki 1997, 29 §.)

Luonnonsuojelulain luontotyypit ovat tärkeitä, koska niillä on merkitystä erityisesti maisemallisesti mutta myös monimuotoisuudelle. Metsänomistajan tulee säilyttää luonnonsuojelulain nojalla turvatut luontotyypit luonnontilaisina tai hoitaa niitä sen tarvitsemin keinoin. Päätöksen ja ilmoituksen luontotyyppistä metsänomistajalle tekee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. (Ympäristöhallinto 2014.)

3.2 Metsänhoidon suositukset

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio julkaisi vuonna 2014 uudet metsänhoidon suositukset, jotka ottavat huomioon niin metsien monimuotoisuuden, metsätalouden kehityksen kuin tulevaisuuden. Metsänhoidon suositusten periaatteena on pystyä tarjoamaan metsänomistajille monipuolisesti ratkaisuja metsien hoitoon ja käyttöön, sillä tämän päivän metsänomistajilla voi olla useita erilaisia tavoitteita ja tarpeita metsistään. Metsänomistajien tavoitteiden ja tarpeiden lisäksi metsänhoidon suositukset ottavat huomioon myös maapallolla tapahtuvat muutokset, kuten ilmastonmuutoksen vaikutukset metsien hoidossa. (Tapio 2014, 8.)

Metsänhoidon suositusten on pyritty olevan sellaisia, että ne kuvaavat metsissä tapahtuvien toimenpiteiden vaikutuksia ympäristöönsä. Lakimuutos antaa metsänomistajalle ohjaukset: metsänomistaja voi itse päättää haluaako hän painottaa metsiensä hoidon taloudellisen tuoton tavoittelemiseen vai metsien monimuotoisuuden ylläpitoon. (Tapio 2014, 8.) Metsänhoidon suosituksissa on pyritty tuomaan esille eri toimintatapojen hyvät ja huonot puolet. Metsänkäsittelyn uusin sisältö liittyy eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatukseen. (Tapio 2014, 8.) Eri-ikäisrakenteisella metsällä tarkoitetaan metsää, jossa esiintyy useassa kehitysvaiheessa olevaa puustoa (Metsäkeskus 2014a).

Metsien monimuotoisuus on olennainen osa metsänhoitosuosituksia. Hoitosuositusten mukaan metsätalouden käytössä oleville metsäalueille on turvattava siellä olevien luontokohteiden tyypilliset piirteet sekä ylläpitää metsien monimuotoisuutta. Metsänhoidon suosituksissa ylläpito- ja lisäämiskeinoja ovat lehtipuun suosiminen, pensaskerroksen olemassaolon säilyttäminen, lahopuu sekä vanha puusto. Edellä mainitut monimuotoisuutta lisäävät keinot tarjoavat eri metsän lajeille elinympäristön, jota ilman niiden elintila metsissä vähenee. (Tapio 2014, 20–21.)

Metsänhoitosuosituksissa metsien monimuotoisuuden ylläpitokeinot ovat yksinkertaisimmillaan listoja eri luontokohteista ja laajimmillaan kuvaus luonnonhoidollisesta hakkuusta. Monimuotoisuuden edistämiseksi metsänhoitosuosituksissa on koottu lista toimista, joiden toimia toteuttamalla metsien monimuotoisuutta voi lisätä. Listassa korostetaan säästöpuiden merkitystä ja

jättämistä hakkuualueille, maanmuokkauksen jättämistä säästöpuuryhmien ulkopuolelle, arvokkaiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyttämistä sekä uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen piirteiden säilyttämistä. Myös riistalle jätettävien tiheikköjen tärkeyttä korostetaan, metsätaloudellisesti vähempiarvoisen maa-alueen säilyttämistä sekä kulutuksen ja säästöpuuryhmien polttamisen johdosta syntyvien uusien elinalueiden tärkeyttä. (Tapio 2014, 119.)

3.3 PEFC -sertifioidut metsät

Metsien monimuotoisuutta voidaan ylläpitää ja edistää laatumittareilla. Metsäsertifioinnilla tarkoitetaan toimintatapaa, missä metsien hoitoa ja käyttöä tarkastellaan riippumattoman osapuolen avulla. Tarkastuksen aikana kiinnitetään huomiota erityisesti ekologisiin, ekonomisiin sekä sosiaalisiin sääntöihin. Sertifiointi kertoo kuinka hyvin hoidetusta metsästä puu on peräisin. (Maa- ja metsätalousministeriö 1997, 6.)

Tällä hetkellä maapallolla on noin 245 miljoonaa hehtaaria PEFC -sertifioituja metsiä. Määrä vastaa lähes kymmentä prosenttia koko maapallon metsistä. (PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014a.) Suomen talousmetsistä 95 prosenttia kuuluu PEFC -sertifioinnin piiriin (PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014b).

Metsäsertifioinnin ekologiset säädökset koskevat metsäympäristöjen luontaisten ominaisuuksien sekä lajien säilyttämistä. Erityisesti ekologiset vaatimukset ottavat huomioon metsien monimuotoisuutta lisäävien elinympäristöjen säilyttämisen ja metsien monikäytön yhteensovittamiseen. Lisäksi säädökset kiinnittävät huomion vesien suojeluun sekä nuorten metsien hoitoon. (PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014c.)

Jokaisessa kriteerissä on määritettynä itse kriteerin sisältö, indikaattorit, eli mittarit, joilla niitä mitataan sekä määritelmät kriteeristä. Suomen PEFC -sertifioinnin standardien mukaisessa kymmenennessä kriteerissä ovat esillä luonnon monimuotoisuudelle tärkeät elinympäristöt, jotka tulee pyrkiä säilyttämään. Kriteereihin sisältyy niin luonnonsuojelulain luontotyypit, metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt sekä lisäksi monimuotoisuuden kannalta muuten arvokkaat elinympäristöt, joita on yhteensä seitsemän kappaletta. (PEFC

Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry 2014d, 17–19.) Kriteerin kymmenen mukaiset monimuotoisuudelle tärkeät elinympäristöt ovat:

1. Supat ja luontaisesti puuttomat tai vähäpuustoiset paahderinteet
2. Ojittamattomat korvet
3. Ojittamattomat lettorämeet
4. Ojittamattomat letot Lapin läänissä
5. Lehtipuuvaltaiset lehdot
6. Puustoltaan vanhat metsät
7. Luonnontilaiset tulvametsät ja metsäluhdat (PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry 2014d, 17–19.)

Kriteeristön kohdan kymmenen lisäksi PEFC -sertifioiduissa metsissä on useita muita kriteerejä monimuotoisuuden ylläpitoon. Näitä ovat esimerkiksi uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen turvaaminen, säästö- ja lahopuiden jättäminen hakkuiden yhteydessä sekä kuluttamisen käyttäminen luonnonhoitokeinona. Lisäksi pyritään käyttämään luonnolle vaarattomia kasvinsuojeluaaineita sekä käytetään ainoastaan muuntogeenitöntä viljelyainesta. Suolunnon monimuotoisuutta pyritään vaalimaan. (PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry 2014d, 21–23.)

Metsänomistaja voi lisätä ja turvata metsien monimuotoisuutta liittymällä PEFC -sertifioinnin piiriin. Yleensä liittyminen on helppoa ja se voi tapahtua esimerkiksi metsänhoitoyhdistysten kautta. Koska sertifiointi tapahtuu pääasiassa ryhmäsertifiointeina, lisääntyy metsien monimuotoisuus suhteessa helpommin ja enemmän. Tämä johtuu ryhmäsertifioinnin luonteesta, jossa sen vaatimukset koskevat laajoja yhtenäisiä alueita. (Maa- ja metsätaloustuottajan keskusliitto 2012.)

3.4 METSO -ohjelma

METSO -ohjelman tarkoituksena on lisätä suojelun avulla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta. Ohjelma on suunnattu yksityisille metsänomistajille ja toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Ohjelma on lähtöisin Suomen ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhdessä toteuttamasta hankkeesta ja hankkeen tärkeimpiä toteuttajia ovat ELY -keskukset,

metsänhoitoyhdistykset sekä metsäteollisuus ja luonnonsuojelujärjestöt. (Ympäristöministeriö 2014a.)

METSO -ohjelman ensimmäinen valtioneuvoston periaatepäätös kirjattiin vuonna 2008. Vuonna 2014 periaatepäätös uudistettiin ja METSO -ohjelma jatkuu ainakin vuoteen 2025 saakka. (Ympäristöministeriö 2014b.) Vaikka varsinainen METSO -ohjelma on käynnistynyt vuonna 2008 (Suomen ympäristökeskus 2.5.2013), on sitä edeltänyt vuosina 2002 – 2007 toteutettu koikeiluvaihe (Ympäristöministeriö 2014c). METSO -ohjelman tärkeät elinympäristöt ovat:

- ”1. Lehdot
2. Lahopuustoiset metsät
3. Pienvesien lähimetsät
4. Puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat
5. Metsäluhdat sekä tulvametsät
6. Harjujen paahdeympäristöt
7. Maankohoamisrannikot
8. Perinneympäristöt
9. Kalkkikalliot sekä
10. Muut kalliot, jyrkänteet ja louhikot” (Maa- ja metsätalousministeriö 2009, 3).

Edellä mainitut elinympäristöt ovat sellaisia, jotka eivät kuulu suojeltaviksi minkään lainsäädännön piiriin, vaan näitä elinympäristöjä voi suojata vapaaehtoisen METSO -ohjelman kautta. METSO -ohjelmassa elinympäristöt on jaoteltu kolmeen osaan, jotka osaltaan lisäävät metsien monimuotoisuutta. Osioissa yksi korostetaan ensisijaisia kohteita, jotka tunnistetaan helposti lahopuun määrän ja esimerkiksi puuston iän perusteella. Toinen osio käsittelee selvästi nuorempia metsiä joissa lahopuita on vähemmän. Kolmas osio keskittyy vähemmän monimuotoisiin kohteisiin, jotka kuitenkin voitaisiin ennallistamisen tai suojelun kautta lisätä METSO -kohteiksi. (Ympäristöministeriö 2008, 26.)

METSO -ohjelman tavoitteena on perustaa vuoteen 2025 mennessä uusia suojelualueita yhteensä 96 tuhannen hehtaarin verran ja yksityisten metsänomistajien metsiin suojelualueita pyritään perustamaan yhteensä 82 tuhannen hehtaarin edestä (Ympäristöministeriö 2014d). Edellä mainittujen lisäksi tavoitteena on suojella julkisia maita, kuten kuntien maita 20 tuhannen hehtaarin verran ja valtion omistamia maita 13 tuhannen hehtaarin

verran. Tällä hetkellä suojelun alla olevia metsäalueita on jo yli 30 tuhannen hehtaarin edestä. (Ympäristöministeriö 2014e.) Metsäisten suojelualueiden lisäämisen lisäksi METSO -ohjelman tavoitteena on lisätä metsien suojelua koskevaa viestintää, koulutusta sekä tutkimusta. Tavoitteena on lisätä metsänomistajien ja metsätalouden sekä ympäristötoimijoiden välistä yhteistyötä. (Ympäristöministeriö 2014a.)

METSO -ohjelman metsäisten elinympäristöjen suojelun keinot jakautuvat kolmeen pääosaan: pysyvään suojeluun, määräaikaiseen suojeluun sekä metsäluonnonhoitoon. Metsäluonnonhoidolla tarkoitetaan tärkeiden elinympäristöjen hoitoa niin, että luontoarvot eivät häviä. (Ympäristöministeriö 2014f.) Pysyvä suojelu tapahtuu joko perustamalla yksityisen suojelualueen, alueen myymisellä tai vaihtamisella valtion maahan. Määräaikaissuojelua toteutetaan kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisen ympäristötukisopimuksen puitteissa kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Toinen vaihtoehto on määrittää luonnonsuojelulain mukaan määräaikainen suojelujakso. (Ympäristöministeriö 2014f.)

3.5 Muut keinot monimuotoisuuden edistämiseksi

Muita keinoja talousmetsien monimuotoisuuden ylläpitoon ovat erilaiset ympäristötukisopimukset, maa-alueiden lahjoittaminen tai vuokraaminen suojelujärjestöille. Metsänomistaja voi halutessaan ylläpitää talousmetsien monimuotoisuutta myös suojelemalla metsiään omatoimisesti.

Ympäristötukisopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jossa metsänomistajalle maksetaan korvausta tulonmenetyksestä, elinympäristöjen hoidosta tai kunnostuksesta. Ympäristötukisopimus on aina Metsäkeskuksen ja metsänomistajan välinen kymmenen vuotta kestävä määräaikainen sopimus. Tuen suuruuteen vaikuttavat ympäristötukialueen suuruus, alueella oleva puun määrä sekä metsänomistajan saman kunnan alueella omistamien muiden metsälöiden hakkumahdollisuudet. (Metsäkeskus 2014b.)

Ympäristötuki jakautuu kolmeen osaan josta ensimmäinen osa on peruskorvausosa, joka määräytyy tietyn laskentakaavan mukaan. Toinen osa koskee hakkuiden arvon korvausta. Kolmannessa osassa keskitytään laatimaan kor-

vaus ympäristötukikohteella suoritetuille hoitotöille sekä hoidon ja käytön suunnitelmille. (Metsäkeskus 2014.)

Toisen vapaaehtoisen monimuotoisuuden suojelun keinon tarjoaa WWF, joka on uhanalaisten lajien suojeluun erikoistunut ympäristöjärjestö. (WWF 2015.) WWF:n perintömetsäohjelma on vapaaehtoista metsien suojelua ja näin metsien monimuotoisuuden edistämistä. Perintömetsän voi perustaa kuka vain ja metsän omistusoikeus jää metsänomistajalle. Perintömetsässä metsänomistaja sitoutuu toimimaan metsässään niin, etteivät metsän luontoarvot vaarannu. WWF toteaa Internet sivustollaan, että sopimus on luonteeltaan enemmän moraalisesti velvoittava sopimus. Perintömetsä voidaan perustaa yksinkertaisimmillaan valitsemalla alue, tekemällä perustamisilmoitus, rajaamalla alue kartalle ja kuvaamalla se. Tämän jälkeen tiedot lähetetään Perintömetsä-toimikunnalle käsiteltäväksi. Perintömetsästä ei makseta korvausta. (WWF 2014a.)

Perintömetsien, ympäristötukisopimuksen ja omatoimisen suojelun lisäksi metsänomistaja voi halutessaan lahjoittaa eli luopua omistamistaan metsistä kokonaan. Suomen Luonnonperintösäätiö takaa hankkimilleen alueille luonnonsuojelulain mukaisen pysyvän suojelun. Hankitut alueet ostetaan, saadaan lahjoituksina tai vaihdetaan maahan. Erityisesti säätiö haluaa suojella mahdollisimman koskemattomia metsiä. Luonnonperintösäätiölle lahjoitettavat tai myytävät metsälöt poistuvat täten talousmetsäkäytöstä. (Luonnonperintösäätiö 2014a.) Nykyään luonnonperintösäätiön kautta suojeltujen alueiden määrä on yhteensä 940 hehtaaria. (Luonnonperintösäätiö 2014b).

4 TALOUSMETSIIEN MONIMUOTOISUUDEN TULEVAISUUS

4.1 Uudet metsälakikohteet

Vuoden 2014 alusta voimaan tullut metsälain uudistus on tuonut mukanaan uusia tuulia metsien monimuotoisuuden lisäämisen ja säilyttämisen kannalta. Lakiuudistuksen myötä metsälain kymmenennen pykälän erityisen tärkeisiin luontokohteisiin on lisätty uusia kohteita. Pohjois-Suomen alueella uusi erityisen tärkeä metsälakikohde ovat letot koko maassa, metsäkortekorvet sekä muurainkorvet. (Metsälaki 1996, 10 §.) Uusien kohteiden lisäksi erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelyssä jyrkänteiden ja niiden alusmetsien metsänkäsittely on kokonaan kielletty (Metsälaki 1996, 10b §).

Muutamit tahot ovat ottaneet kantaa metsälakiuudistuksen myötä tulleisiin uusiin elinympäristökohteisiin ja siihen, missä määrin lakiuudistus todella lisää metsien monimuotoisuutta. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitossa on koettu, että metsälakikohteet tulisi ottaa kokonaan pois metsätalouden piiristä, eli edes poimintahakkuita ei suotaisi. Lisäksi muutamia uhanalaisia korpityyppejä jäi liiton mielestä vaille suojelua. (Suomen luonnonsuojeluliitto 2013.)

Metsäntutkimuslaitoksen, Tapion sekä Suomen ympäristökeskuksen tutkijoiden mukaan lakiuudistus voisi jopa heikentää metsien monimuotoisuutta. Väitetä perustellaan sillä, että erityisen tärkeiden elinympäristöjen määrittämisessä käytetään sanaa pienialainen. Lisäksi tutkijat ovat sitä mieltä, että uudistamisläpimittojen poisto voi vähentää vanhojen metsien ja lahopuun osuutta entisestään. (WWF 2014b.)

Maa- ja metsätalousministeriön alaisessa metsälain muutosehdotuksen vaikutusten arvioinnissa todetaan, että lakimuutoksen puutteena on vanhojen, järeiden sekä kuolleen puuston kuulumattomuus ominaispiirteeksi kaikissa erityisen tärkeissä elinympäristökohteissa. Metsäntutkimuslaitos, Tapio sekä Syke toteavat arvioinnissa, että tärkeiden elinympäristöjen säilymistä heikentää myös käsittelyn tuomittavuus: tuomittavaa olisi vain tahallinen tai törkeä huolimattomuus, kun entisessä laissa riitti tahallinen tai huolimattomuus. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012b, 10–11.)

4.2 Metsänomistajien rooli metsien monimuotoisuuden säilyttämisessä

Metsänomistajien roolia metsien monimuotoisuuden säilyttämisessä määrää ennen kaikkea metsänomistajarakenteen kehittyminen. Suomen metsänomistajien omistamien metsätilojen koko on keskimäärin 32 hehtaaria, eikä kovin moni metsänomistaja enää asu lähellä omistamaansa metsätilaa. Toiseksi suurin osa metsänomistajista on yli 50 vuotta täyttäneitä. Yhä useampi metsänomistaja tavoittelee metsistään taloudellisen tuoton lisäksi myös muita tavoitteita, kuten maisema-arvoja sekä metsien monimuotoisuutta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2011, 9.)

Muutaman vuosikymmenen päästä metsänomistajarakenteessa odotetaan tapahtuvan useita muutoksia. Kaupunkimetsänomistus lisääntyy entisestään, koulutustaso lisääntyy ja esimerkiksi palvelujen ja neuvonnan kysyntä lisääntyy. (Hänninen 2010, 12) Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisemassa raportissa vuodelta 2009 on profiloitu tulevaisuuden uusia metsänomistajia heidän tavoitteiden perusteella. Tulosten perusteella (n=80) suojelemaan kannattavia uusia metsänomistajia on noin viidennes vastaajista. Heidän koulutustasonsa ja tietotaitonsa metsäasioista todetaan olevan hyviä. Metsien käsittelyssä ollaan varovaisia ja monikäyttöä suositaan. (Rämö–Toivonen 2009, 119–120.)

Metsäntutkimuslaitoksen Terhi Koskelan kirjoittama tutkimus vuonna 2011 Vapaaehtoinen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen – metsänomistajien näkemyksiä METSO-ohjelmasta toteaa, että reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista metsänomistajista pitää nykyistä suojelun tasoa sopivana (Koskela 2011a, 10). Tutkimus osoittaa, että merkittävin alkutekijä monimuotoisuuden suojaamiseksi ovat paikalliset tahot, jotka pystyvät antamaan kattavasti tietoa metsien monimuotoisuudesta ja sen vaalimisen keinoista. Metsänomistajat korostavat, että ratkaisujen tueksi on hyvä saada neuvontaa suojelun eri näkökulmista. Neuvonnan tulisi sisältää monimuotoisuuden turvaamisen taloudelliset sekä ekologiset näkökulmat. (Koskela 2011a, 3.)

Koskelan tutkimuksen mukaan mikäli yksityismetsänomistajien metsiä suojeltaisiin, metsästä saatavien tulojen menetys tulisi korvata metsänomistajien mielestä täysimääräisenä ja metsien omistusoikeus tulisi säilyttää entisellään. Yhteistyöstä monimuotoisuuden turvaamisesta metsänomistajien välillä

ei oltu kovin kiinnostuneita. (Koskela 2011a, 3.) Tutkimuksessa pyydettiin arvioimaan myös metsänomistajien kiinnostusta vapaaehtoiseen suojeluun. Kiinnostavimpana keinona nähtiin erilaiset luonnonhoitohakkeet sekä määräaikaiset 10 – 20 vuoden mittaiset suojeluajat. Mitä useammin metsänomistajan omalla tilalla sijaitti monimuotoisuudelle tärkeä luontokohde, sitä myönteisempänä hän suhtautui suojelukeinoihin. (Koskela 2011a, 15–16.)

Koskelan tutkimuksen johtopäätöksissä pidetään tärkeänä sitä, että tulevaisuudessa metsänomistajat saataisiin kiinnostumaan enemmän monimuotoisuuden vaalimisesta yhteistyön avulla. Yhteistyöllä saataisiin suojeltua laajempia alueita ja luontokohteiden merkitys kasvaisi. Keinoina yhteistyön kehittämiseksi tutkimus esittää innovatiivisuutta sekä vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. (Koskela 2011a, 20–22.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Aineisto ja menetelmä

Tutkimus on luonteeltaan määrällinen eli kvantitatiivinen (Virsta 2014), koska tutkimusta varten saatu aineisto on kerätty kyselylomakkeiden avulla satunnaisotoksen kautta saadulta metsänomistajajoukolta. Aineiston kerääminen toteutettiin kyselylomakkein, joita lähetettiin kirjeitse yhteensä 289 kappaletta. Vastaanottajia olivat suomalaiset Lapissa metsää omistavat metsänomistajat, joiden joukosta on rajattu pois alle viisi hehtaaria omistavat metsänomistajat. Vastaanottajien yhteystiedot ja valmiiksi tehty satunnaisotos saatiin Suomen Metsäkeskuksen metsänomistajarekisteristä. Kyselylomake on työn liitteenä (Liite 1).

Otoksen alkuperäinen koko oli 300 metsänomistajaa, mutta otoksesta poistettiin kaikki ulkomailla asuvat metsänomistajat. Ei ole varmuutta siitä, osavatko ulkomailla asuvat lukea suomeksi kirjoitettua kyselylomaketta. Otoksen kooksi valikoitui 300 metsänomistajaa yhteistyössä hankkeen kanssa. Otoksen koko koettiin riittäväksi selvittämään tutkimuskysymyksiin suuntaa-antavia vastauksia.

Kyselylomakkeen laadintaan ja muokkaukseen käytettiin aikaa muutama viikko ja lähetys suoritettiin 30.4.2014. Lomaketta testattiin pariin otteeseen kolmella eri henkilöllä ja lomakkeen täyttäneiltä saatiin palautetta. Kyselylomakkeiden viimeinen palautuspäivämäärä asetettiin reilun kahden viikon päähän 19.5.2014. Lomakkeita palautettiin yhteensä 74 kappaletta, jolloin vastausprosentiksi saatiin noin 25 prosenttia.

Kyselylomake koostuu pääasiassa monivalintakysymyksistä, mutta kyselyssä pyrittiin myös siihen, että vastaajalla olisi mahdollisimman monessa kysymyksessä mahdollisuus omavalintaiseen vastausvaihtoehtoon; esimerkiksi tyhjä rivi, jolle vastaaja voi kirjoittaa hänelle sopivan vastauksen. Kyselylomakkeen alkuun on sijoitettu vastaajan taustatietoja selvittävät kysymykset kuten ikä, asuinpaikkakunta, metsälön koko ja sukupuoli.

Toinen osio käsitteli metsien monimuotoisuutta sekä metsälain uudistusta. Metsien monimuotoisuudesta kysymykset koskivat monimuotoisuuden tärkeyttä, ilmenemistä, hyötyjä ja esimerkiksi lisäämisen tarvetta. Lakiosiossa ky-

syttiin metsänomistajien tietoja ja käsityksiä metsälain uudistuksesta. Kyselyn kolmas osio koski sekä metsälaista että monimuotoisuudesta tiedottamista. Lomakkeen kysymykset on laadittu yhdessä ohjaavan opettajan sekä hankkeen projektipäällikön kanssa. Kyselyn lopussa oli lisäksi vapaa sana -osio, jossa vastaaja saa antaa vapaasti palautetta tai kehitysideoita kyselylomakkeesta tai tutkimuksesta.

Kyselylomakkeen pituus on kuusi sivua mukaan lukien saateosion. Kysymyksiä kyselylomakkeessa on yhteensä 28 kappaletta. Saatekirjeessä käy ilmi kyselyn tarkoitus, toteuttaja sekä miten vastaamalla kyselyyn vaikutetaan tutkimuksen onnistumiseen. Aikaa kyselylomakkeen täyttämiseen kului noin parikymmentä minuuttia. Kyselylomakkeiden avulla saadut tulokset esitetään kuvioina sekä taulukoina ja ne sisältävät selittävän tekstiosuuden, joskin osa tuloksista esitetään ja käsitellään ainoastaan tekstin avulla.

5.2 Tulosten käsittely

Tulosten analysointiin käytettiin SPSS -tilastointiohjelmaa sekä Microsoft Excel -ohjelmistoa. Aluksi tarkoituksena oli käyttää perustaulukoiden luonnissa ainoastaan SPSS -ohjelmistoa. SPSS -ohjelmiston avulla taulukoiden luominen osoittautui kuitenkin siinä määrin hankalaksi, että ajatuksesta luovuttiin. Tilalla käytettiin Microsoft Excel -ohjelmistoa. Näin taulukoista sekä kuvioista saatiin yhtenäisen näköisiä ja selkeämpiä kuin SPSS -ohjelmalla.

Ennen taulukoiden luontia kyselylomakkeista saadut tulokset kirjoitettiin auki Excel-tilaukkoon. Työ vei aikaa muutaman päivän ja taulukot tarkastettiin varmuuden vuoksi muutamaan otteeseen kirjoittamistyön lopuksi. Ainoa lisätyö syntyi, kun vastaajat jaettiin iän perusteella kolmeen eri luokkaan jälkikäteen. Aineistosta saatuja taulukoita ja kuvioita on tuotu esiin tulokset ja tarkastelu osiossa. Ristiintaulukointia tehtiin lähinnä monivalintakysymyksistä hyödyntäen vastaajien perustietoja. Kuvioista valittiin esitettäväksi tutkimuksen kannalta kaikkein mielenkiintoisimmat ja eniten ajatuksia herätteet kohdat.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

6.1 Vastaajien perustiedot

Vastaajia oli yhteensä 74 kappaletta, joista naisia oli 23 ja miehiä 51. Vastaajista vuoden 1968 jälkeen syntyneitä oli kahdeksan prosenttia kun taas vuosina 1945–1967 syntyneitä vastaajia oli peräti 62 prosenttia vastaajista. Näin ollen loput vastaajista olivat syntyneet vuosina 1920–1944. Vastaajista suurin osa oli käynyt kansakoulun tai kansalaiskoulun mikä selittyy 1945–1967 syntyneiden vastaajien suurella määrällä (Kuvio 1.). Vastaajien ikäjakauma vastaa koko Suomen metsänomistajien ikärakennetta, joka on Metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan 60 vuotta (Hänninen–Karppinen–Leppänen 2011b, 23).

Sukupuoli		
	Lukumäärä	Prosenttia
Mies	51	69 %
Nainen	23	31 %
Kaikki	74	100 %

Koulutus		
	Lukumäärä	Prosenttia
Kansakoulu tai kansalaiskoulu	30	42 %
Peruskoulu tai keskikoulu	24	33 %
Lukio	18	25 %
Kaikki	72	100 %

Syntymävuodet		
	Lukumäärä	Prosenttia
1968 jälkeen	6	8 %
1945 - 1967	46	62 %
1920 - 1944	22	30 %
Kaikki	74	100 %

Metsälön koko		
	Lukumäärä	Prosenttia
5 - 19.9 ha	18	25 %
20 - 49.9 ha	11	15 %
50 - 99.9 ha	15	21 %
Yli 100 ha	29	40 %
Kaikki	73	100 %

Kuvio 1. Vastaajien perustiedot

Lukion käyneitä vastaajia oli 25 prosenttia. Peruskoulun tai keskikoulun oli suorittanut 33 prosenttia vastaajista. Vastaajista suurin metsänomistajajoukko (40 %) oli yli 100 hehtaaria metsää omistavat henkilöt. Pienin vastaajaryhmä oli 20–49.9 hehtaaria omistavat metsänomistajat. Poikkeavuutta normaaliin metsänomistajarakenteeseen vastaajajoukossa tuo se, että vastaajista suurin ryhmä metsälön koon perusteella olivat suurtilalliset. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton mukaan yli sadan hehtaarin kokoisia metsätiloja on Suomessa vain viisi prosenttia kaikista metsätiloista. (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2014.) Lapissa Metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajaliitto Pohjois-Suomen jäsenten keskimääräinen tilakoko on 40 hehtaaria (Metsänhoitoyhdistys 2015).

Vastauksia saatiin 33 eri kunnasta ja eniten vastauksia saatiin Tornioista ja Rovaniemeltä. Kolmanneksi eniten vastauksia saapui Keminmaasta. Syy, miksi vastauksia saatiin paljon nimenomaan Länsi-Lapin alueelta, voisi olla paikallinen kansalaisaktiivisuus heitä koskevissa asioissa. Toisaalta voisi pohtia, koskettaako tai kiinnostaako Länsi-Lapin alueella asuvia metsänomistajia enemmän metsien monimuotoisuuteen liittyvät asiat. Maantieteellisesti monimuotoisuutta esiintyy alueella enemmän, kuin muualla Lapissa. (Metsäntutkimuslaitos 2015).

6.2 Monimuotoisuus

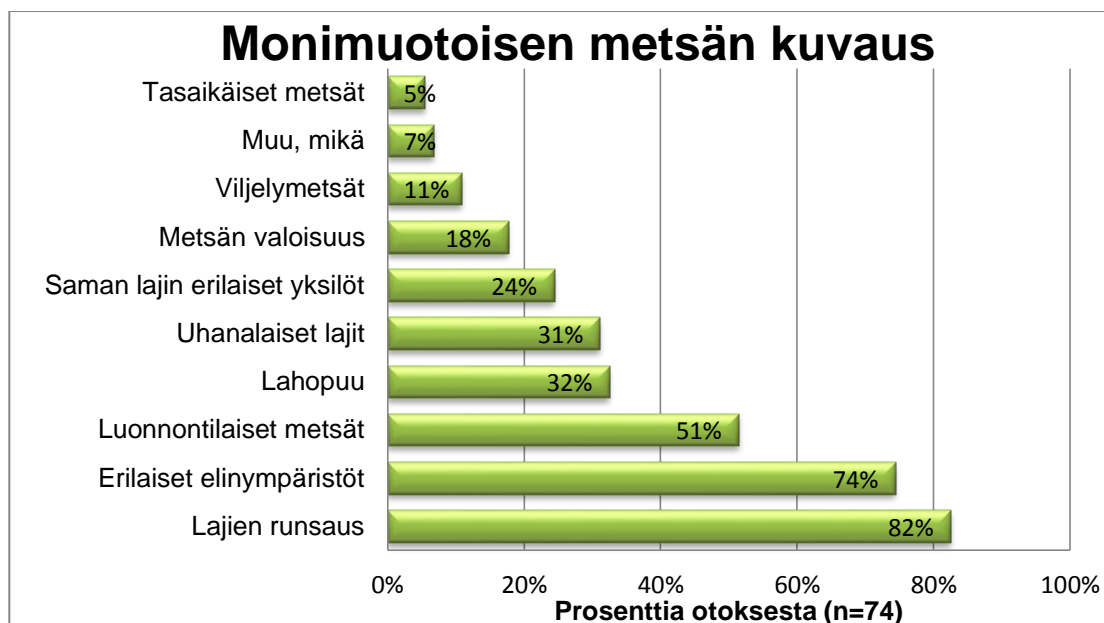
6.2.1 Monimuotoisuus -termi ja monimuotoinen metsä

Kyselytutkimuksen vastaajista 93 prosenttia tiesi omasta mielestään mitä tarkoitetaan metsien monimuotoisuudella. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen toteuttamassa tutkimuksessa Uusien metsänomistajien asenteet, motiivit ja aikomukset metsiin ja metsänomistukseen liittyvissä asioissa vuonna 2009 tarkasteltiin uusien metsänomistajien arvioita omista metsä- ja ympäristöasioista. Vastaajista (n=77) 50 prosenttia vastasi tietävänsä vähän tai ei ollenkaan metsäekologiaan liittyvistä asioista, johon oli lueteltu kuuluvaksi eliöiden ja metsäympäristön väliset suhteet sekä luonnon monimuotoisuus. (Rämö–Toivonen 2009, 99–101.)

Pellervon tutkimuksen toteutumisesta on kulunut kohta yli viisi vuotta, joten voitaneen olettaa metsänomistajien tietojen metsien monimuotoisuuden käsitteestä lisääntyneen, kuten nyt opinnäytteen tuloksista voidaan päätellä.

Vaikka metsänomistaja sai kyselyssä määrittää itse monimuotoisuuden käsitteen, voi olla, että monimuotoisuus -termiä käytetään nykyään yhä enemmän tiedotusvälineissä ja tätä kautta myös metsänomistajien tietämys termistä on lisääntynyt. Tuloksen tarkkuutta olisi voinut parantaa se, että vastaajalle olisi annettu mahdollisuus kirjoittaa termin merkitys vastauspaperiin.

Kyselytutkimuksessa selvitettiin myös monimuotoisen metsän ulkoista olemusta. Monimuotoista metsää kuvasi vastaajien mielestä eniten lajien runsaus, seuraavaksi eniten vaihtoehtoista oli valittu erilaiset elinympäristöt sekä luonnontilaiset metsät. Uhanalaiset lajit, lahopuu sekä saman lajin erilaiset yksilöt valittiin kukin melko useasti. Vähiten valittuja vaihtoehtoista olivat tasaikäiset metsät sekä viljelymetsät (Kuvio 2.). Muu -osiossa monimuotoiseksi metsäksi kuvailtiin muun muassa eri-ikäisrakenteista metsää.

Kuvio 2. Monimuotoisen metsän kuvaus

Syntymävuosien perusteella voidaan todeta, että uhanalaiset lajit monimuotoisuuden kuvaajana samoin kuin saman lajin erilaiset yksilöt valittiin useammin, mitä nuorempi ikäluokka oli kyseessä. Lahopuu monimuotoisuuden kuvaajana valittiin myös useammin 1968 jälkeen syntyneiden keskuudessa kuin 1920–1944 aikana syntyneiden vastaajien keskuudessa.

Koulutuksen perusteella monimuotoisuuden kuvauksessa ei esiintynyt huomattavia eroavaisuuksia vastaajaryhmien kesken. Kaikissa koulutusryhmissä paitsi peruskoulun tai keskikoulun käyneillä eniten valintoja sai lajien runsaus

ja toiseksi eniten erilaiset elinympäristöt. Peruskoulun tai keskikoulun käyneet valitsivat eniten erilaisia ympäristöjä -vaihtoehdon kuvaamaan monimuotoisuutta.

Kysymyksen tulosten perusteella voidaan todeta, että lappilaiset metsänomistajat tietävät melko hyvin, miltä monimuotoinen metsä näyttää tai miltä sen tulisi näyttää. Syynä tähän voivat olla metsäneuvonnan hyvä taso monimuotoisuusneuvonnan osalta, metsänomistajien valveutuneisuus ja kiinnostus ymmärtää metsien monimuotoisuutta ja monimuotoista metsää sekä esimerkiksi velvollisuus tunnistaa metsälöllään olevat monimuotoisuudelle tärkeät elinympäristökohteet. Syntymävuosien ja koulutuksen perusteella voidaan erikseen huomata, että monimuotoisuuden käsitettä ja sen sisältöä opitaan kotona ja koulussa enemmän, sillä korkeammin kouluttautuneet ja nuoremmat vastaajat ovat osanneet valita kysymyksessä monimuotoisuutta todellisuudessa kuvaavia vaihtoehtoja.

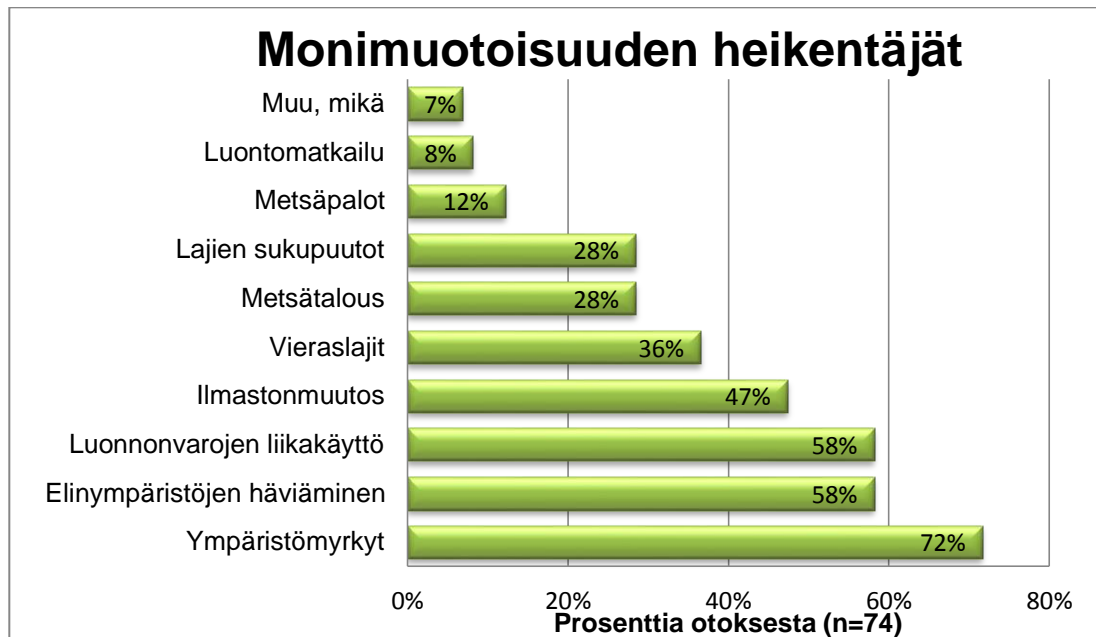
6.2.2 Monimuotoisuuden uhat ja mahdollisuudet

Monimuotoisuutta heikentävät vastaajien mielestä eniten ympäristömyrkyt. Toiseksi eniten monimuotoisuutta heikentävät luonnonvarojen liikakäyttö sekä elinympäristöjen häviäminen. Vähiten monimuotoisuutta heikentää vastaajien mielestä luontomatkailu sekä metsäpalot. Muu, mikä -kohtaan muutama vastaaja mainitsi porotalouden monimuotoisuutta heikentäväksi tekijäksi (Kuvio 3.).

Vastauksia tarkastellessa huomataan, että eniten vastauksia ovat saaneet niin sanotut suuret kokonaisuudet kuten ympäristömyrkyt, elinympäristöjen häviäminen sekä luonnonvarojen liikakäyttö. Näistä laajoista luonnon monimuotoisuutta heikentävistä tekijöistä on ollut olemassa eritasoista sekä tutkimuksellista että muuntasoiista tietoa jo kauan aikaa.

Erikoista vastauksissa on se, että metsätalous on alle 30 prosentin mielestä monimuotoisuuden heikentäjä. Voitaneen olettaa, että metsänomistajat tietävät hyvin keinoista, joilla metsätaloudessa metsien monimuotoisuutta pyritään säilyttämään ja eivät tämän vuoksi koe metsätalouden heikentävän monimuotoisuutta. Toisaalta voidaan ajatella, etteivät kaikki metsänomistajat

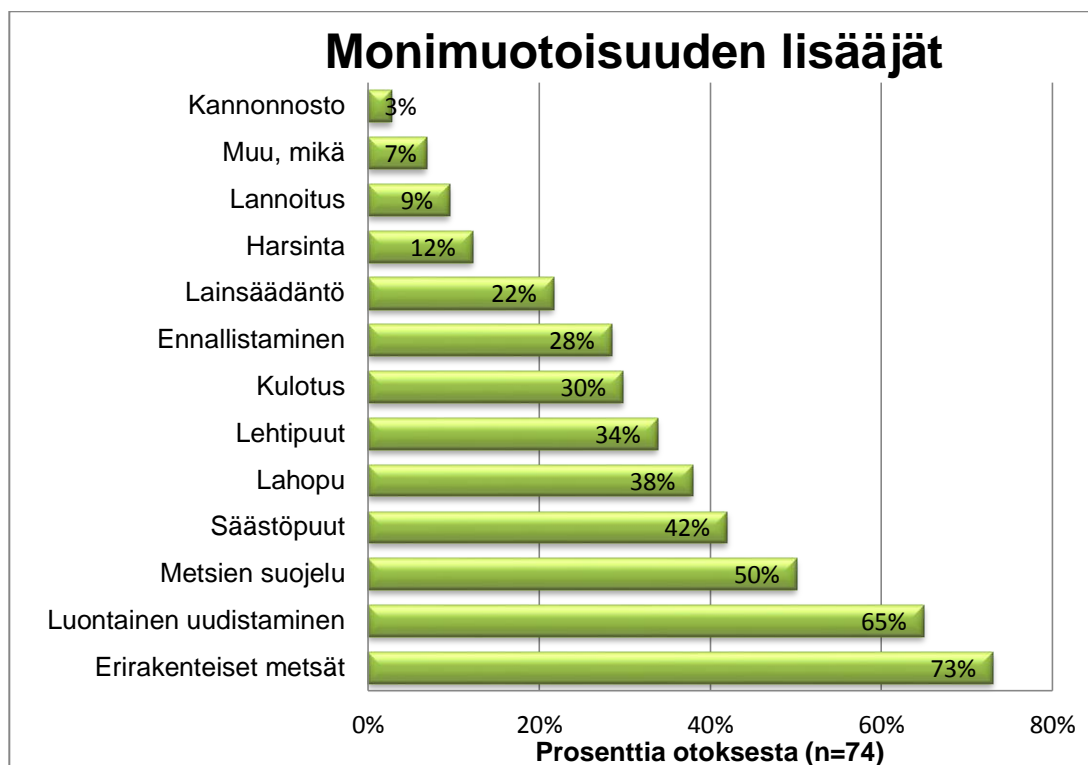
välttämättä ymmärrä, miten metsätalous vaikuttaa metsien monimuotoisuuteen.

Kuvio 3. Monimuotoisuutta heikentävät tekijät

Metsien monimuotoisuutta lisäävät vastaajien mielestä eniten erirakenteiset metsät sekä luontainen uudistaminen. Vähiten monimuotoisuutta lisäävät vastaajien mielestä kannonnosto sekä lannoitus ja harsinta. Kolmanneksi eniten monimuotoisuutta lisää kaikkien kyselyyn vastanneiden mielestä metsien suojelu (Kuvio 4.). Muu -vaihtoehdossa monimuotoisuuden lisääjiksi mainittiin muun muassa monilajiset puustot.

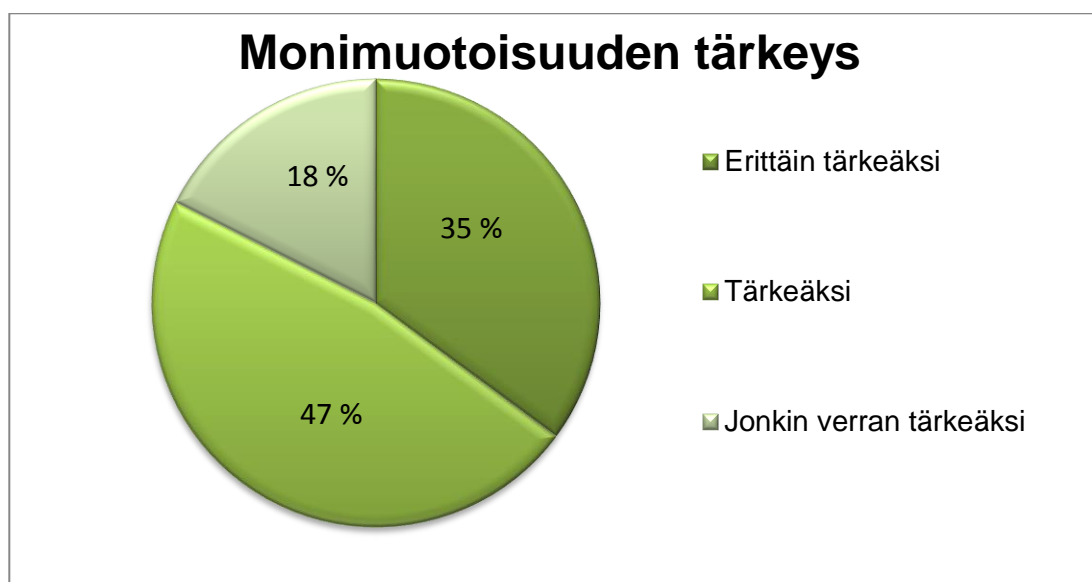
Tulosten perusteella voidaan todeta, että metsänomistajilla on kohtuullisen hyvät tiedot monimuotoisuutta lisäävistä tekijöistä. Eri-ikäisrakenteiset metsät monimuotoisuuden lisääjänä on ainoa poikkeus, sillä vielä ei ole olemassa tutkimuksellisia todisteita siitä, että eri-ikäisrakenteinen metsä todella lisää metsien monimuotoisuutta.

Kuvio 4. Monimuotoisuutta lisäävät tekijät

Kysyttäessä lisääkö eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatus metsien monimuotoisuutta, yli 90 prosenttia tutkimukseen osallistuneista vastasi kyllä. Tämä voi johtua siitä, että eri-ikäisrakenteista metsää on mainostettu metsänomistajille hyvänä metsänkäsitteilykeinona ja toisaalta uutena vaihtoehtona olemassa oleville metsänkäsitteilyvaihtoehdoille. Koska eri-ikäisrakenteinen metsä uudistetaan periaatteessa ilman maanmuokkausta alikasvoksen avulla (Metsäntutkimuslaitos 2014b, 1), voi metsänomistajalle syntyä olettaus, että menetelmä on parempi, kuin muut keinot monimuotoisuutta ajatellen. On todettu, että eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus on parempi vaihtoehto avohakkuupainotteiselle metsänhoidolle, vaikkakaan se ei palauta monimuotoisuutta luonnontilaisen kaltaiseksi (Ympäristötiedon foorumi 2014, 3).

Kysyttäessä monimuotoisuuden tärkeydestä, lähes puolet vastaajista koki monimuotoisuuden olevan tärkeä luonnon kannalta. Vastaajista 35 prosenttia piti monimuotoisuutta erittäin tärkeänä ja 18 prosenttia jonkin verran tärkeänä (Kuvio 5.). Yksikään vastaajista ei ollut sitä mieltä, että luonnon monimuotoisuus olisi täysin merkityksetön.

Kuvio 5. Monimuotoisuuden tärkeys prosentteina

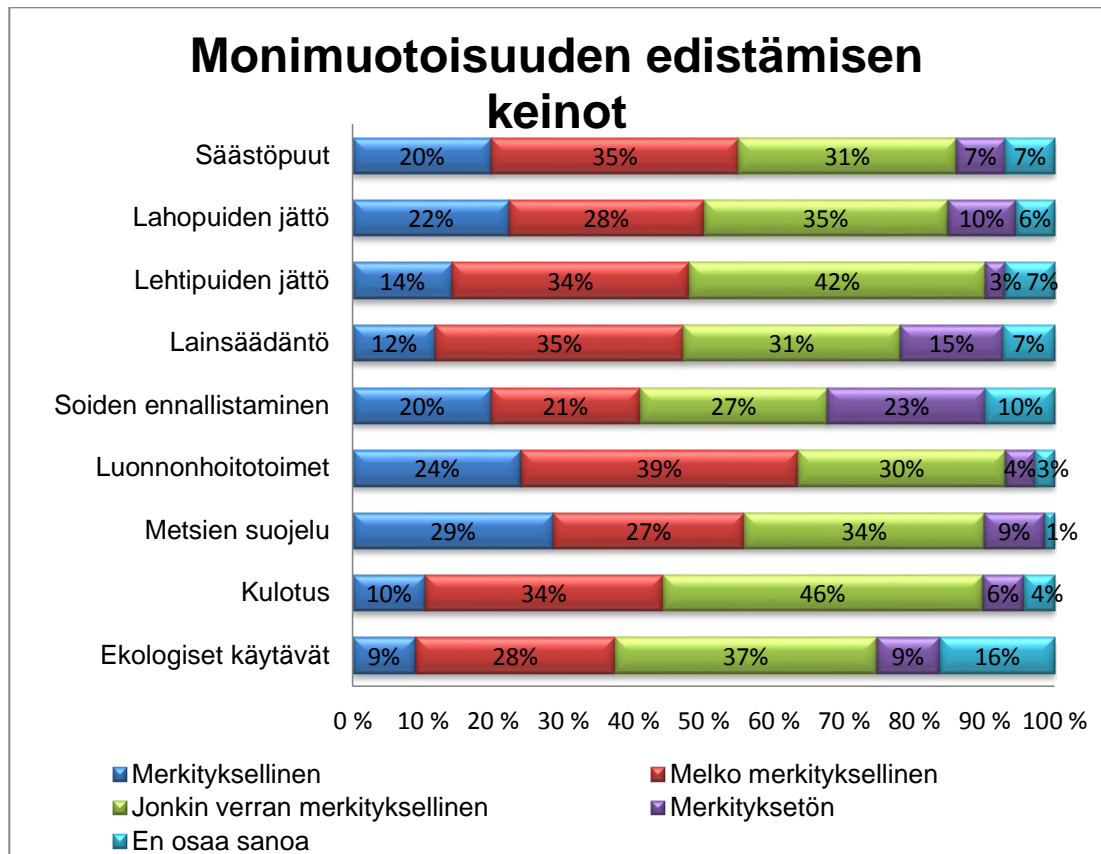
Metsänomistajat pitävät monimuotoisuutta pääsääntöisesti tärkeänä. Tämä kertoo siitä, että metsänomistajat ovat saaneet jostakin tietoa metsien monimuotoisuuden merkityksestä ja näin tiedostavat monimuotoisuuden olevan merkittävä osa Suomen metsiä. Metsäntutkimuslaitoksen vuonna 2007 julkaisemassa tutkimuksessa Metsäluonnon monimuotoisuusneuvonnan vaikuttavuus ja kehittämistarpeet, metsänomistajat suhtautuvat monimuotoisuuden säilyttämiseen myönteisesti (Hänninen–Kurttila 2007, 47), joten merkittävää muutosta suhtautumiseen ei ole havaittavissa nytkään.

6.2.3 Keinot monimuotoisuuden edistämiseksi

Metsänomistajilta kysyttiin heidän näkemyksiään monimuotoisuuden edistämisen keinoista (Kuvio 6.). Säästöpuut monimuotoisuuden edistämisen keinona koettiin eniten melko merkityksellisiksi tai jonkin verran merkityksellisiksi. Lahopuiden merkitys koettiin lähes samankaltaisiksi kuin säästöpuiden. Lehtipuiden jätö ei tuntunut vastaajista enää niin merkitykselliseltä kuin säästö- tai lahopuiden.

Lainsäädäntöä melko merkityksellisenä piti 35 prosenttia ja merkityksellisenä noin 12 prosenttia vastaajista. Merkityksettömänä lainsäädäntöä piti 15 prosenttia vastaajista. Soiden ennallistaminen monimuotoisuuden edistämisen keinona jakoi vastaajien mielipiteitä eniten. Vastaajista 23 prosenttia piti soiden ennallistamista merkityksettömänä ja 20 prosenttia merkityksellisenä.

Melko merkitykselliseksi soiden ennallistamisen koki 21 prosenttia ja jonkin verran merkitykselliseksi 27 prosenttia vastaajajoukosta.

Kuvio 6. Monimuotoisuuden edistämisen keinot

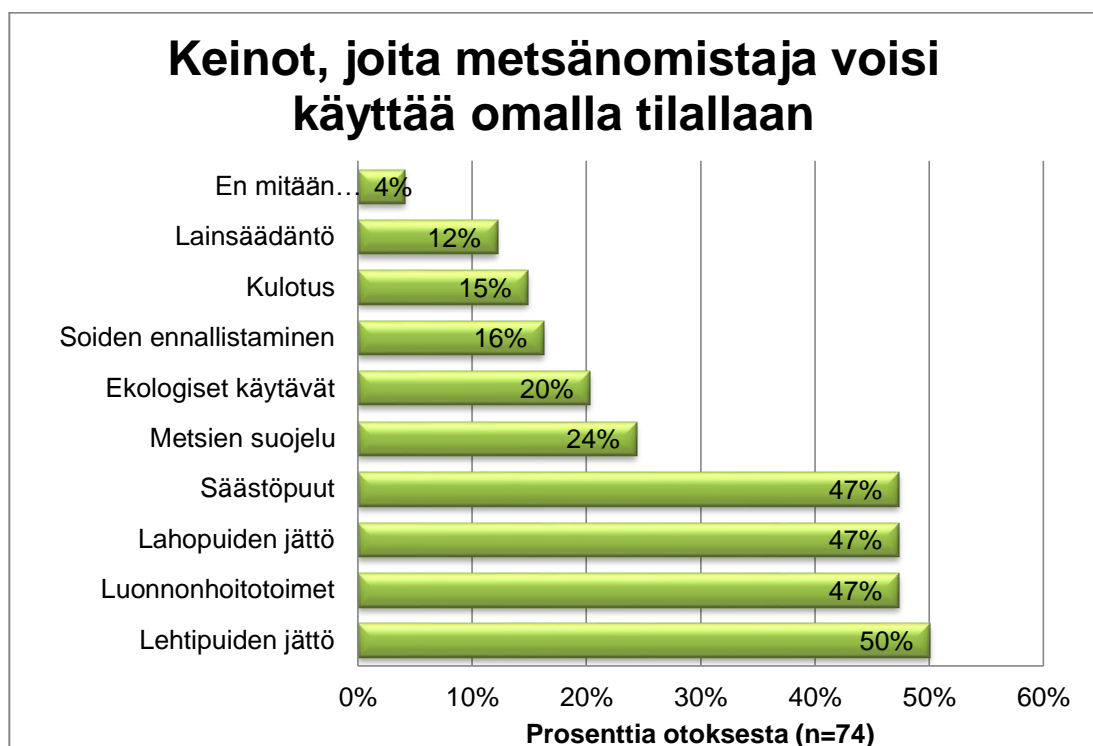
Luonnonhoitotoimia melko merkityksellisenä piti 39 prosenttia vastaajista. Jonkin verran merkityksellisen- kohdan oli valinnut 30 prosenttia ja merkitykselliseksi luonnonhoitotoimet valitsi 24 prosenttia vastaajista.

Metsien suojelua piti jonkin verran merkityksellisenä 34 prosenttia vastaajista ja merkityksellisenä 29 prosenttia vastaajista. Merkityksettömänä metsien suojelu koki vain prosentti vastaajista. Vastaajista 46 prosenttia oli sitä mieltä, että kulutus monimuotoisuuden edistämisen keinona on jonkin verran merkityksellinen ja 36 prosenttia vastaajaa piti kulotusta melko merkityksellisenä. Vastaajista 16 prosenttia ei osannut sanoa ekologisten käytävien merkitystä laisinkaan.

Kuviosta voidaan nähdä, että metsänomistajien mielestä eniten merkitystä monimuotoisuuden edistämisen keinoista on metsien suojelulla, luonnonhoitotoimilla sekä lahopuiden jättämisellä. Monimuotoisuuden kannalta nämä keinot ovat juuri ne keinot, joilla monimuotoisuutta saataisiin edistettyä eni-

ten. Mikäli termi ekologiseen käytävät olisi selitetty ennen kysymystä, voisi sen osuus olla mahdollisesti suurempi kuin mitä se nyt on. Muutoin tulosten perusteella voidaan todeta, että metsänomistajien mielipiteet jakautuvat melko tasaisesti melko merkityksellisen ja jonkin verran merkityksellisen välille kaikissa monimuotoisuuden edistämisen keinojen kohdissa.

Vastaajilta kysyttiin, mitä keinoja he voisivat käyttää itse omissa metsissään monimuotoisuuden edistämiseksi. Eniten valittiin lehtipuiden jättö, säästöpuut, lahopuiden jättö sekä luonnonhoitotoimet. Vähiten valittiin lainsäädäntö sekä kulutus. Vastaajista neljä prosenttia ei käyttäisi mitään kyselyssä kysytyjä keinoja omissa metsissään monimuotoisuuden lisäämiseksi (Kuvio 7).

Kuvio 7. Keinot, joita metsänomistaja voisi käyttää omalla tilallaan monimuotoisuuden lisäämiseksi

Ikäluokissa eniten eroavaisuuksia vastausten kesken syntyi säästöpuiden jätössä, lahopuiden jätössä sekä luonnonhoitotoimissa. Luonnonhoitotoimia käyttäisi ikävuosina 1920–1944 sekä 1945–1967 syntyneistä noin 50 prosenttia kun taas ikäluokka 1968 jälkeen syntyneistä luonnonhoitotoimia osana monimuotoisuuden edistämisen keinoista ei käyttäisi yksikään vastaajista.

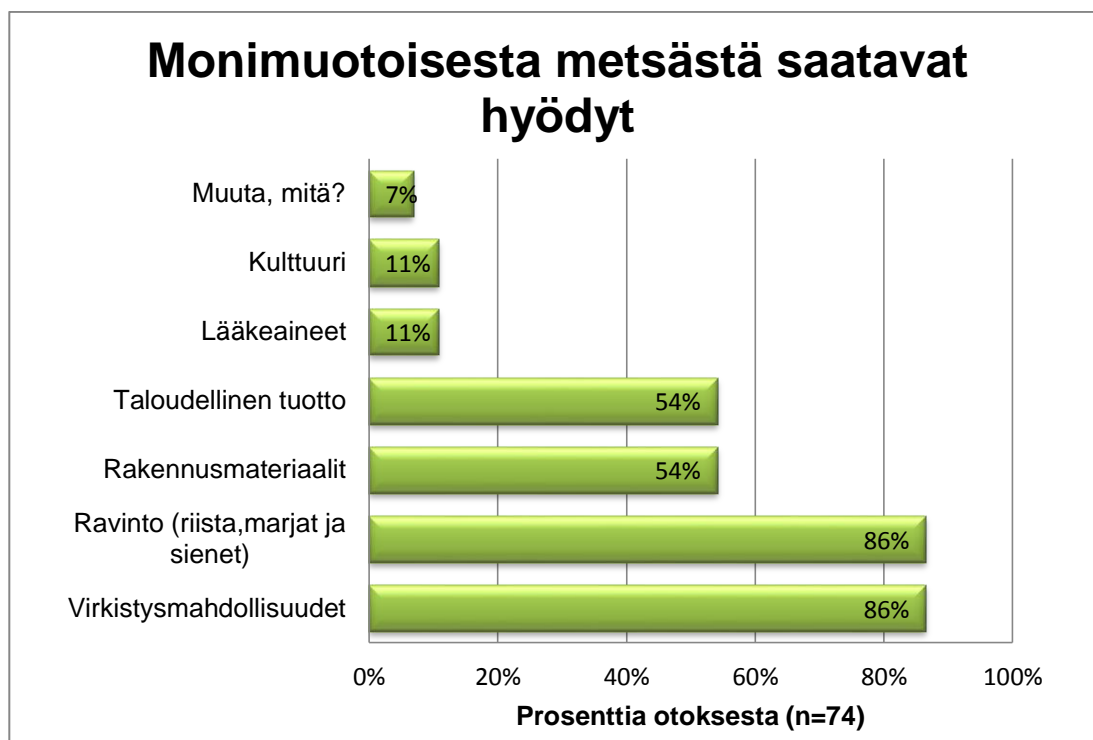
Lahopuiden jättöä ikävuosina 1920–1944 syntyneistä käyttäisi noin 31 prosenttia, ikävuosina 1945–1967 syntyneistä lähes 58 prosenttia ja ikävuoden 1968 jälkeen syntyneistä reilu 33 prosenttia. Säästöpuiden jättö väheni mer-

kittävästi mentäessä vanhemmasta ikäluokasta kohti nuorempia. Vanhim-
masta vastaajaryhmästä yli 50 prosenttia käyttäisi säästöpuita osana metsien
monimuotoisuuden lisäämistä, kun taas nuorimmassa ikäpolvessa näin tekisi
enää noin 17 prosenttia.

Kuviosta huomataan metsänomistajat valinneen eniten käytettäväksi keinoja,
jotka kuuluvat osaksi hyviä metsänhoidon suosituksia. Näitä keinoja on suh-
teellisen helppo toteuttaa tavallisen metsänhoidon ja käytön yhteydessä, ei-
vätkä ne merkittävästi vähennä metsänomistajan saamia tuloja. Keinot, joita
on valittu vähemmän, vaativat metsänomistajilta enemmän toimenpiteitä ja
ne saattavat aiheuttaa enemmän tulonmenetyksiä.

6.2.4 Monimuotoisen metsän hyödyt

Kysymys numero 13 käsitteli monimuotoisista metsistä saatavia hyötyjä.
Suurimmat hyödyt vastaajien mielestä olivat virkistysmahdollisuudet sekä
ravinto. Vähiten vastaajat valitsivat kulttuurin sekä lääkeaineet metsästä saa-
taviksi hyödyiksi (Kuvio 8). Muuta, mitä -osiossa vastaajat saivat monimuo-
toisista metsistä polttopuita sekä terveyttä edistäviä vaikutuksia.

Kuvio 8. Monimuotoisesta metsästä saatavat hyödyt

Metsäntutkimuslaitoksen vuonna 1997 julkaisemassa tutkimuksessa Lappi-
laisten näkemyksiä metsien hoidosta ja käytöstä metsänomistajia (n=227)

pyydettiin asettamaan Lapin metsien tarjoamat mahdollisuudet tärkeysjärjestykseen. Vastausten perusteella tärkeimmäksi mahdollisuudeksi nousi virkistys ja ulkoilu, aivan kuten kyselyn tuloksissakin. Seuraavaksi tärkeimmäksi lappilaiset kokivat marjastuksen ja/tai sienestyksen ja kolmanneksi puuntuotannon ja/tai metsänhoidon. Neljänneksi tärkeimmäksi koettiin metsästyks, riistanhoito ja/tai kalastus. (Kajala 1997, 24.) Tulokset eivät poikkea merkittävästi kyselyssä saaduista tuloksista, sillä ainoastaan puuntuotanto ja/tai metsänhoito nähtiin edeltävässä tutkimuksessa tärkeämmäksi kuin metsästyks, riistanhoito ja/tai kalastus.

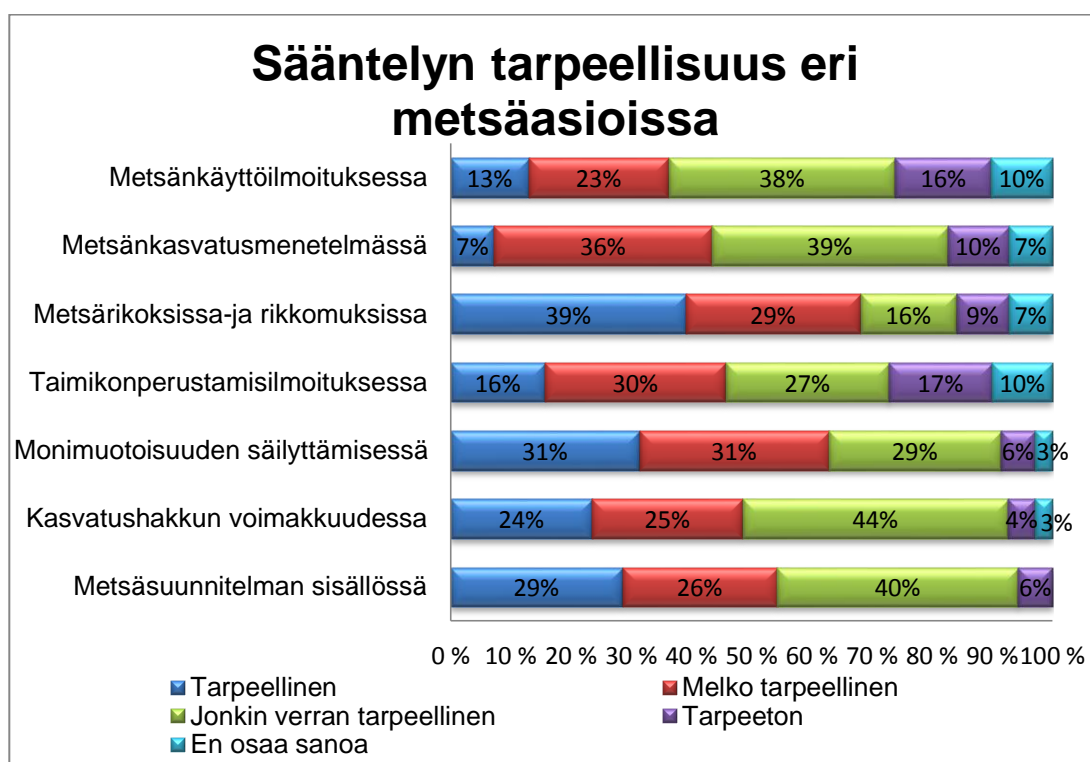
Opinnäytetyön kyselyssä pyydettiin vastaamaan kysymykseen monimuotoisuuden lisäämisen tarpeesta tulevaisuudessa. Vastaajista 86 prosenttia oli sitä mieltä, että metsien monimuotoisuutta tulisi pyrkiä lisäämään tulevaisuudessa. Metsäntutkimuslaitoksen tuottamassa tutkimuksessa lappilaisilta metsänomistajista kysyttiin myös luonnonsuojelusta. Vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että Lapin metsiä on suojeltu riittävästi, kun taas kahdeksan prosenttia esitti täysin eriävän mielipiteen. Vastaajista 21 prosenttia oli sitä mieltä, että Lapin metsien hakkuut ja hoito ovat uhka eläin- ja kasvilajeille. Kymmenen prosenttia oli päinvastaista mieltä. (Kajala 1997, 18–19.) Tutkimuksia ei voi suoraan verrata keskenään, sillä käsite luonnonsuojelu ei salli metsissä toimenpiteitä ja monimuotoisuuden lisääminen ei tarkoita välttämättä metsien varsinaista suojelua.

Kajalan tutkimuksesta voidaan kuitenkin tehdä johtopäätös, että halukkuus metsien monimuotoisuuden lisäämiselle on ilmeinen, mutta luonnonsuojelua monimuotoisuuden lisäämisen keinona ei saisi ainakaan Lapin läänissä kovin suurta kannatusta. Toisaalta tutkimuksen toteutuksesta on kulunut jo yli 15 vuotta, joten voi olla, että myös lappilaisten mielipiteet metsien suojelusta ovat muuttuneet. Viitteitä tästä antoi opinnäytetyön kysymys keinoista, joita metsänomistaja voisi käyttää omalla tilallaan monimuotoisuuden edistämiseksi. Vastaajista 24 prosenttia voisi käyttää omalla tilallaan metsien suojelua monimuotoisuuden edistämisen keinona.

6.3 Metsälain uudistus

6.3.1 Sääntelyn tarpeellisuus ja metsälakikohteet

Sääntelyn tarpeellisuus eri metsäasioissa -osion vastaukset painottuivat eniten jonkin verran tarpeellisen sekä tarpeellisen välillä kaikissa kysymyksen kohdissa (Kuvio 9.) Metsänkasvatusmenetelmien sääntelyssä valinnat jakautuivat melko tasaisesti jonkin verran tarpeellisen ja melko tarpeellisen välille. Metsäsuunnitelman sisällön sääntelyn tarpeellisuudesta suurin osa vastaajista oli valinnut jonkin verran tarpeellinen -vaihtoehdon. Kaikista eniten tarpeettomimpina vaihtoehdoista pidettiin taimikonperustamisilmoitusta sekä metsänkäyttöilmoitusta. Voimakkaimmin tarpeelliseksi koettiin sääntely metsärikkoksissa sekä -rikkomuksissa, monimuotoisuuden säilyttämisessä sekä metsäsuunnitelman sisällössä.

Kuvio 9. Sääntelyn tarpeellisuus eri metsäasioissa

Pellervon taloustutkimuksen vuonna 2012 julkaiseman kyselytutkimuksen Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin -vastausten perusteella on todettu, että sääntelyä voidaan pitää yleisesti tärkeänä metsäasioissa (Rämö–Horne–Leppänen 2012, 3). Saadut vastaukset tässä opinnäytetyössä poikkeavat vain vähän Pellervon tutkimuksen vastauksista. Pellervon tutkimuksen kaikissa metsäasioissa vastausvaihtoehto tarpeellinen on saanut yli

50 prosentin kannatuksen (n=1400). (Rämö ym. 2012, 32.) Opinnäytetyön tulokset ovat lähes samankaltaiset.

Pieniä eroavaisuuksia tulosten välillä on esimerkiksi metsäsuunnitelman sisällön sääntelyn tarpeellisuudessa. Pellervon taloustutkimuksen vastaajista 73 prosenttia on sitä mieltä, että metsäsuunnitelman sisällön sääntely on tarpeellista, kun taas opinnäytetyön kyselyn perusteella tätä mieltä on vastaajista 55 prosenttia. Toinen eroavaisuus Pellervon tutkimuksen tuloksiin ovat metsänkasvatusmenetelmän sekä taimikonperustamisilmoituksen sääntelyn tarpeellisuus. Sääntely molemmissa vaihtoehdoissa on reilusti yli 50 prosentin vastaajan mielestä tarpeellisia, kun taas opinnäytetyön tuloksissa näin ei ole. (Rämö ym. 2012, 32.)

Eniten samaa mieltä oltiin kysyttäessä sääntelyn tarpeellisuudesta metsärikkoksissa ja rikkomuksissa. Suurin eroavaisuus Pellervon tutkimukseen syntyi metsänkäyttöilmoituksen sääntelyn tarpeellisuudesta. Pellervon tutkimuksessa metsänkäyttöilmoitusta tarpeellisena piti 61 prosenttia vastaajista, kun taas opinnäytteen kyselyssä vain noin 36 prosenttia piti sitä tarpeellisena. Opinnäytetyön tutkimus antaa viitteitä siitä, että asenteet sääntelyä kohtaan ovat muuttumassa väljempään suuntaan. Tämä johtunee metsälain uudistuksesta, sillä lain voimaantulon myötä metsänomistajien vapaus on lisääntynyt ja sääntely vastaavasti vähentynyt.

Ilmoitusvelvollisuudesta metsälain erityisen tärkeiden elinympäristön esiintymisestä hakkuun suorittajalle tiesi 34 prosenttia kyselyyn vastanneista. Ylipäätään koko metsälain uudistuksesta tiesi 71 prosenttia vastaajista. Ilmoitusvelvollisuuden lisäksi metsänomistajilta kysyttiin, lisääkö metsälain uudistus heidän mielestään metsien monimuotoisuutta. Vastaajista 74 prosenttia vastasi kyllä. Usea vastaaja oli kirjoittanut kyselylomakkeelle, ettei ollut tutustunut lakiin vielä siinä määrin, että osaisi vastata kysymykseen totuudenmukaisesti.

Metsänomistajien tietämättömyys ilmoitusvelvollisuudesta hakkuun suorittajalle kertoo siitä, että metsänomistajat eivät ole tutustuneet lakiuudistukseen vielä, vaikka esimerkiksi Metsänhoitoyhdistykset ja muut tahot ovat järjestäneet koulutuksia lakiuudistusta koskien. Myös vastaamattomuus kysymyk-

seen metsälain monimuotoisuuden lisäämisestä kertoo siitä, että sekä metsälaista että metsien monimuotoisuudesta neuvonnalle olisi tarve.

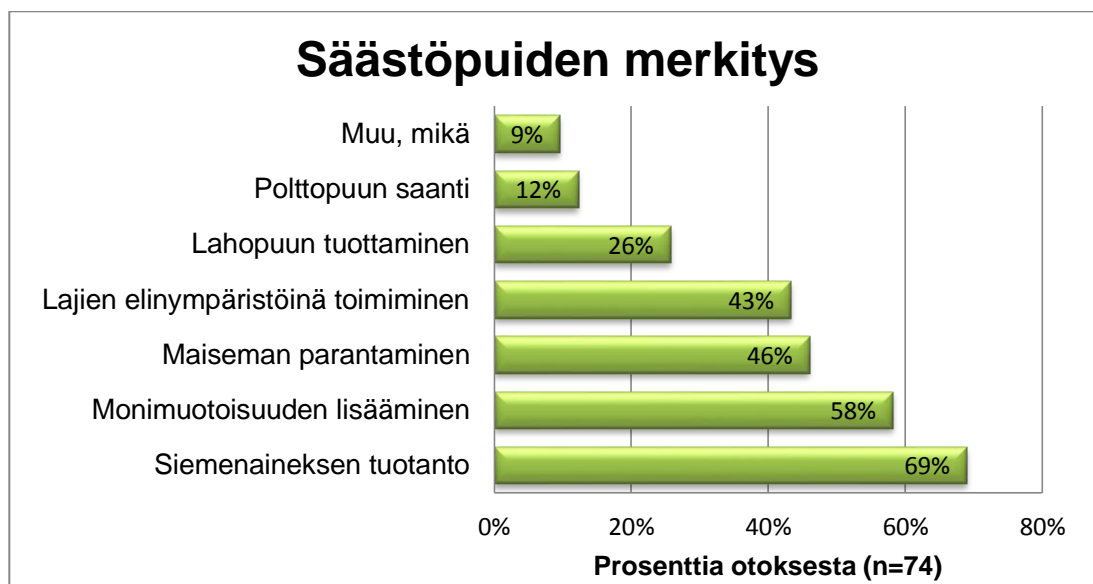
Metsälain uusien erityisen tärkeiden elinympäristöjen tunnistamiskysymyksessä en osaa sanoa -vaihtoehdon oli valinnut jokaisen lakikohteen kohdalla lähes 30 prosenttia. Eniten uusista lakikohteista tunnistettiin muurainkorpi ja vähiten metsäkortekorpi. Vastaajista 69 prosentilla ei esiintynyt omien tietojensa mukaan erityisen tärkeitä elinympäristöjä omalla metsätilallaan. Yleisin metsälakikohde oli pienvesistö.

Metsänomistajilla, joilla esiintyikin jokin metsänlain erityisen tärkeä elinympäristö metsätilallaan, tiesivät paremmin metsänomistajan ilmoitusvelvollisuudesta hakkuun suorittajalle. Tämä voisi antaa viitteitä siitä, että nämä metsänomistajat ovat joko itse opiskelleet tai saaneet metsäneuvonnan kautta tietoa ilmoitusvelvollisuudesta.

6.3.2 Säästöpuiden merkitys ja eri-ikäisrakenteiset metsät

Säästöpuukysymyksessä selvitettiin säästöpuiden merkitystä (Kuvio 10.). Siemenaineksen tuotanto sekä monimuotoisuuden lisääminen saivat suurimman kannatuksen vaihtoehdoista. Seuraavaksi eniten valittiin maiseman parantaminen sekä lajien elinympäristönä toimiminen. Vähiten valittiin lahoppuut sekä polttopuun saanti. Muu -vastauksissa säästöpuiden merkitys vaihteli lintujen tähystyspuina olemisesta aina metsämaiseman kaunistamiseen

Metsälön koon perusteella vastaajien välillä ei syntynyt suuria eroavaisuuksia, tosin yli 100 hehtaaria omistavat metsänomistajat pitivät säästöpuita tärkeämpänä kuin muut ryhmät. Voi olla, että isommilla metsätiloilla harjoitetaan enemmän metsätalouden toimia, jolloin säästöpuiden merkitys maiseman parantajana korostuu.

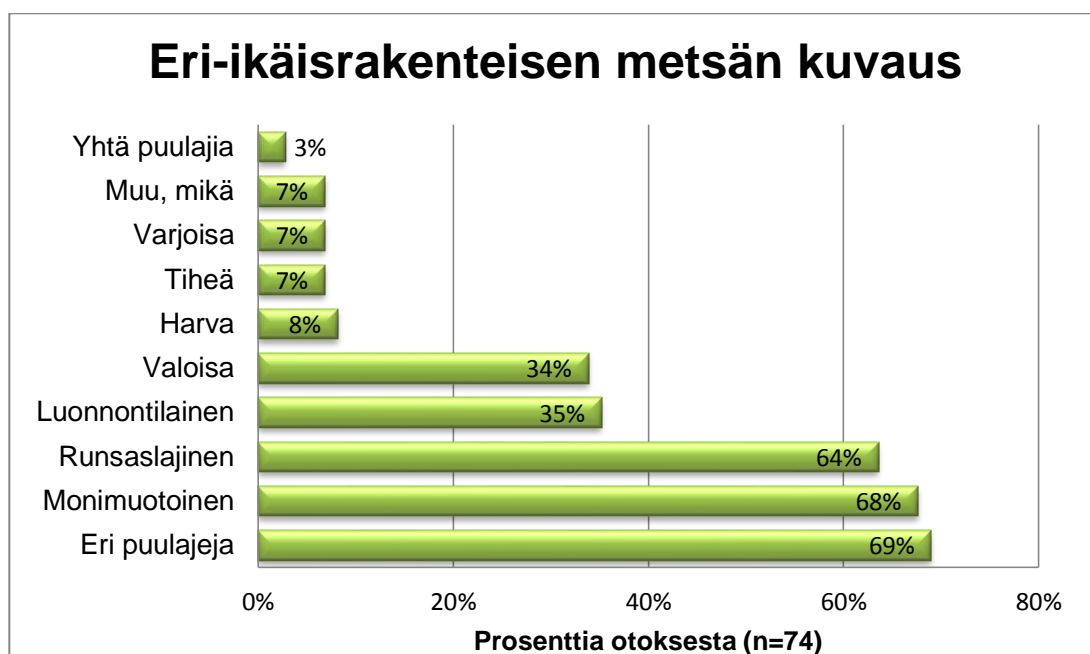

Kuvio 10. Säästöpuiden merkitys

Metsäntutkimuslaitoksen vuonna 2007 tuottaman tutkimuksen Metsäluonnon monimuotoisuusneuvonnan vaikuttavuus ja kehittämistarpeet mukaan metsänomistajien (n= 313) mielestä ensisijaisesti tärkeimmät syyt säästöpuiden olemassa ololle ovat uudistusalan luontaisen taimettumisen edistäminen, kolopesijöiden puina toimiminen sekä metsämaiseman parantaminen. Olenaisesti tärkeimmät syyt olivat säästöpuiden hyödyllisyys uhanalaisille kasvi- ja eliölajeille, lahopuun tuottaminen sekä metsien puulaji- ja ikärakenteen monipuolistaminen. (Hänninen–Kurttila 2007, 31.)

Metsäntutkimuslaitoksen tutkimukseen verrattaessa tutkimuksen tulokset eivät poikkea merkittävästi opinnäytetyön tutkimuksen tuloksista. Näyttäisi kuitenkin siltä, että osan metsänomistajien tiedot säästöpuiden olennaisista jättösyistä ovat parantuneet vain hieman.

Eri-ikäisrakenteista metsän kuvauskysymyksessä metsänomistajien mielestä eri-ikäisrakenteista metsää kuvasivat eniten kohdat eri puulajeja, monimuotoinen sekä runsaslajinen. Reilu 30 prosenttia vastaajista oli valinnut myös kohdat luonnontilainen ja valoisa. Vähiten vastauksia sai varjoisa, yhtä puulajia sekä tiheä ja harva. Muu -osiossa eri-ikäisrakenteista metsää kuvattiin muun muassa hoitamattoman oloiseksi ja tuottamattomaksi metsäksi (Kuvio 11.).

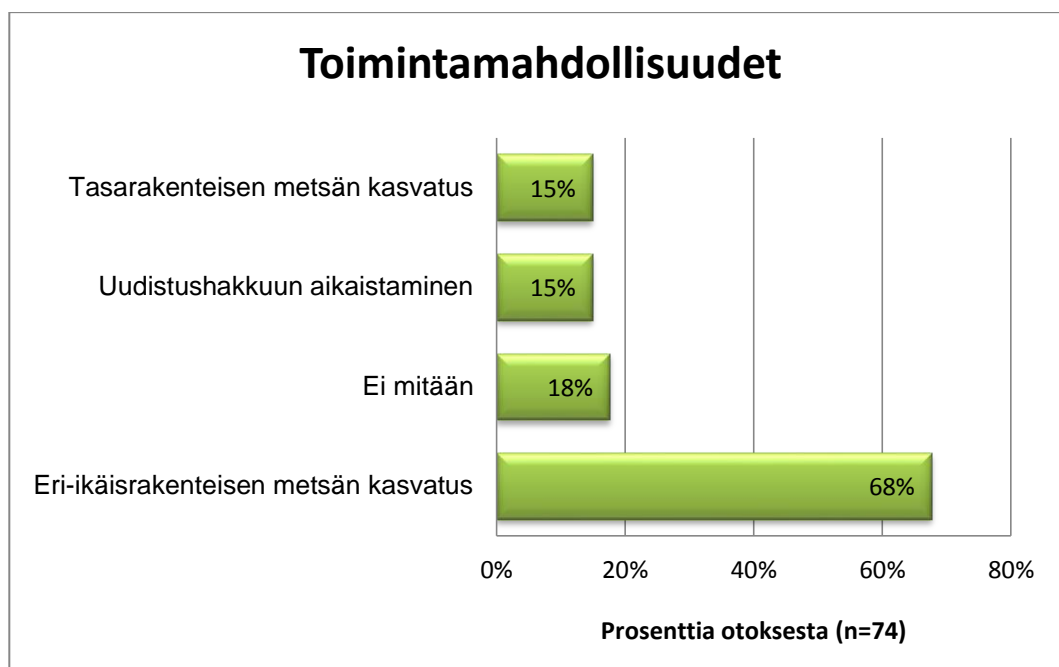
Kuvio 11. Eri-ikäisrakenteisen metsän kuvaus

Eri-ikäisrakenteisen metsän kuvauksessa eri puulajit saivat eniten ääniä luultavasti sen takia, että jo nimi viittaa eri-ikäisrakenteiseen metsään. Monimuotoisuus selittyy vastauksissa sillä, että suuri osa vastaajista piti eri-ikäisrakenteista metsää monimuotoisena. Runsaslajisuus voi olla peräisin ajatuksesta, että eri-ikäisrakenteinen metsä on sekä monimuotoinen että eri puulajeja sisältävä, joten eri-ikäisrakenteisessa metsässä on luultavasti myös paljon lajeja. Metsänomistajat kuvaavat eri-ikäisrakenteisesta metsää valoisaksi, mutta eivät niinkään harvaksi. Todellisuudessa kasvatettava metsä on hakattava melko harvaksi, mikäli sitä aiotaan kasvattaa eri-ikäisrakenteisesti.

Metsälain uudistuksen tuomat toimintamahdollisuudet ja niiden hyödyntäminen jakautui seuraavasti: vastaajista 68 prosenttia aikoo käyttää eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatusta metsätilallaan, uudistushakkuun aikais- tamista aikoo käyttää 15 prosenttia ja tasarakenteisen metsänkasvatusta 15 prosenttia vastanneista. Vastanneista 18 prosenttia ei aio käyttää mitään toimintamahdollisuutta metsätilallaan (Kuvio 12.).

Pellervon taloustutkimuksen vuonna 2010 julkaiseman tutkimuksen Yksityis- metsänomistajien mielipiteet metsälaista -mukaan metsänomistajat ovat pääosin tyytyväisiä perinteisiin hakkuu- ja hoitotapoihin ennen metsälain uu- distusta. (Rämö ym. 2012, 24). Opinnäytetyön tulosten mukaan metsälain

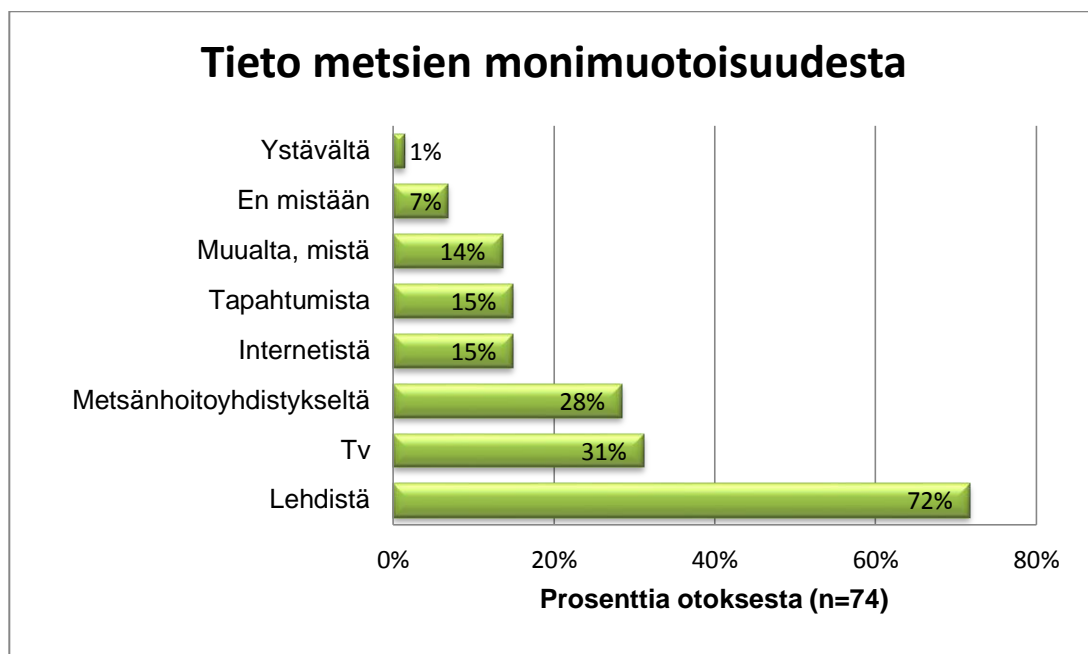
uudistuksen jälkeen eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatus näyttää saavan toimintamahdollisuutena huomattavaa kannatusta tai ainakin kiinnostusta. Kuviosta voi tulkita, että osa ennen vain tasarakenteista metsää kasvattavista metsänomistajista voi haluta kokeilla eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatusta. Ongelman edeltävälle toimintamahdollisuudelle tekee se, että menetelmä ei sovellu kovin suurelle osalle Lapin metsistä.

Kuvio 12. Toimintamahdollisuuksien hyödyntäminen

6.4 Tiedottaminen

Tietoa metsien monimuotoisuudesta vastaajat olivat saaneet ylivoimaisesti eniten lehdistä. Muita tietolähteitä olivat televisio sekä metsänhoitoyhdistykset. Vähiten tietoa saatiin ystäviltä tai muualta. Seitsemän prosenttia vastaajista ei ollut saanut laisinkaan tietoa metsien monimuotoisuudesta mistään tietolähteestä. Muita vaihtoehtoja tiedon saantiin olivat muun muassa itseopiskelu sekä metsäyhtiöt (Kuvio 13.). Vastaajista yli 70 prosenttia oli kiinnostunut kuulemaan lisää metsien monimuotoisuudesta.

Kuvio 13. Tiedon alkuperä metsien monimuotoisuudesta

Metsäntutkimuslaitoksen vuonna 2007 julkaisemassa tutkimuksessa Metsäluonnon monimuotoisuusneuvonnan vaikuttavuus ja kehittämistarpeet, kysyttiin metsänomistajilta erilaisia kysymyksiä liittyen monimuotoisuusneuvontaan. Suurin osa kyselyn vastaajista oli saanut eniten neuvontaa metsänhoitoyhdistyksiltä, metsäkeskukselta sekä metsäyhtiöiden henkilöiltä. (Hänninen–Kurttila 2007, 25) Tavat, joilla tietoa monimuotoisuudesta haluttiin mieluiten saada, olivat henkilökohtainen neuvonta sekä maa- ja metsätalouden lehdet. Lisäksi neuvontaa haluttiin saada tiedotteilla sekä esitteillä ja metsäalan yleisötilaisuuksilla. (Hänninen–Kurttila 2007, 26.)

Tuloksia vertaillen merkittävä muutos on se, että kyselyn tuloksissa lehdet ovat eniten käytetty tapa saada tietoa kuin neuvonta esimerkiksi metsänhoitoyhdistykseltä. Opinnäytetyön tutkimuksessa television kautta saatava neuvonta voi käsittää periaatteessa kaikki luontoa ja metsien monimuotoisuutta koskevan materiaalin, mutta sen osuus koko monimuotoisuuden tiedonsaantivälineistä on silti huomattavan korkea. Metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksessa televisio mieluisampana tiedonsaantivälineenä on koko tiedonsaantitapajoukon häntäpäässä. (Hänninen–Kurttila 2007, 26).

Metsälain uudistusta koskevissa tiedotustilaisuuksissa vastaajista oli käynyt 16 prosenttia kaikista vastaajista. Vastaajista 23 prosenttia vastaajista antoi palautetta tai kehitysideoita vapaan sanan osuudessa. Palautteet koskivat lä-

hinnä kyselylomaketta tai mielipiteitä metsälaista tai metsien monimuotoisuudesta.

6.5 Pohdinta kyselyn onnistumisesta

Opinnäytetyöhön ilmaantui työn edetessä muutamia kohtia, jotka olisi ollut syytä muuttaa. Kyselyn otoskoko olisi voinut olla suurempi paremman ja kattavamman kuvan saamiseksi lappilaisten metsänomistajien tietotasoista. Paremman otoksen saamiseksi olisi ollut aiheellista ottaa yhteyttä vastaamatta jättäneisiin esimerkiksi puhelimitse. Tähän ei kuitenkaan hankkeen tiukan aikataulun vuoksi ryhdytty.

Muutamassa kysymyksessä olisi voinut aukaista käsitteitä, kuten kysymyksessä monimuotoisuuden edistämisen keinoista. Ekologiset käytävät eivät olleet monelle tuttu käsite, sillä siihen oli jätetty usein vastaamatta. Tärkein muutos kyselyyn olisi ollut kysymys pienaukoista, sillä pienaukot liittyvät olennaisesti uudistuneeseen metsälakiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokonaisuutena opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen prosessi. Opittavaa ja suunniteltavaa on ollut paljon, eikä virheitäkään täysin välttytty. Kaikki työn teossa mukana olleet työvaiheet ovat olleet osaltaan uuden opettelua: kyselylomakkeen teko ja lähettäminen, vastausten odottaminen, niiden avaaminen ja analysointi sekä työn raportointi. Oppimista tapahtui useassa eri vaiheessa, kuten esimerkiksi Excelin käytön perusteellisessa opettelussa. Kehitystä on tapahtunut myös kirjoittamisessa, lauseiden ja kappaleiden ulostuonnissa.

Opinnäytetyössä mielestäni eniten parannettavaa olisi ollut metsälakiosion laadinnassa, analysoinnissa sekä tietotason määrittämisessä. Suurimman haasteen tarjosi viitekehykseen tarvittavan lähdemateriaalin löytäminen ja valikointi. Edellisten lisäksi viitekehyksen sisällön suunnittelu ja kirjoittaminen antoivat minulle mahdollisuuden parantaa kirjoitustaitojani. Viitekehyksen luonne hahmottui minulle melko nopeasti ja sisällysluettelon avulla työ eteni sujuvasti. Uutta tietoa opinnäytetyöstä sain pääasiassa metsälain uudistuksesta, sillä metsälaki on kuulunut opintoihini ennen sen uudistumista.

Työn edistymiseen ja valmistumiseen on vaikuttanut merkittävästi suhteellisen nopea kirjoitustaitoni sekä hankkeen asettamat aikarajat. Ilman aikarajoja työn eteneminen olisi ollut varmasti huomattavasti hitaampaa. Hanke auttoi minua pitämään hyvän kirjoitustahdin alusta loppuun. Toivon, että hankkeelle tehty opinnäytetyö voisi tuoda minulle mahdollisuuksia työskennellä myös muissa hankkeissa sekä projekteissa, sillä minulle ne ovat mielekäs tapa työskennellä sekä kehittyä työntekijänä. Muista opiskelijatovereista on ollut suunnaton apu työn oikolukemisessa sekä kehittämisideoissa.

Hanke on saanut opinnäytetyöstä sen tarvitseman selvityksen lappilaisten metsänomistajien tietotasosta metsien monimuotoisuudesta sekä metsälain uudistuksesta. Tutkimuksen tulokset auttavat saamaan meneillään olevaan hankkeen loppuun ja tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa suunniteltaessa monimuotoisuudesta tiedottamista ja tiedotusmateriaalien sisältöä. Lisäksi tulosten perusteella voidaan sanoa, että metsäammattilaisten tietoa tullaan tarvitsemaan sekä monimuotoisuustietotason että metsälain uudistuksen tietotason nostamiseksi.

Olen tyytyväinen työn kokonaistulokseen, vaikka työ eteni melkoisessa vauhdissa ja ohjaket piti pystyä pitämään käsissä loppuun saakka. Mielekkäin osio niin kyselylomakkeen teossa kuin tuloksien analysoinnissa oli monimuotoisuusosio. Eniten hämmennystä ja positiivisia ajatuksia herättivät lappilaisten metsänomistajien myönteisyys metsien monimuotoisuutta ja sen edistämistä kohtaan.

Odotuksenani oli, että metsien monimuotoisuutta ei pidettäisi yleisesti ottaen niin tärkeänä. Vastajat osasivat lisäksi kertoa yllättävän hyvin, mitkä tekijät lisäävät tai heikentävät monimuotoisuutta. Monimuotoista metsää osattiin kuvailla hyvin ja monimuotoisuuden edistämisen keinoja pidettiin yleensä merkityksellisinä. Lapin metsänomistajat käyttäisivät omassa metsässään melko yksinkertaisia keinoja monimuotoisuuden lisäämiseksi. En ole yllättynyt eniten valituista vaihtoehdoista, sillä niiden toteuttaminen on vaivatonta.

Säästöpuiden merkitys kaipaisi yhä lisää neuvontaa vaikka luulin, että tämä osio olisi jo hallinnassa suurella osalla Lapin metsänomistajista. Erityisesti se, että säästöpuiden tärkeimpänä merkityksenä pidettiin siemenaineksen tuottajana, voidaan ajatella sekä negatiivisena että positiivisena asiana. Negatiiviseksi asian tekee se, että joillakin alueilla voi tulla ongelmaksi koivuvesakot sekä ylitiheät taimikot. Säästöpuiden tärkeimmän merkityksen, eli laho puun tuottaminen oli harmillisesti yksi vähiten valituista merkityksistä. Polttopuiden saantia pidettiin yhä yhtenä säästöpuiden merkityksenä, mitä ne eivät ole.

Yhteenvetona monimuotoisuusosioista voidaan sanoa että lappilaisten metsänomistajien tietämys metsien monimuotoisuudesta näyttäisi tulosten vertailun valossa olevan kohtalaisella tasolla. Tätä tietotasoa nostaakseen tulisi metsäneuvontaan panostaa erityisesti monimuotoisuuden osalta. Metsänomistajat tulisi saada kiinnostumaan kysymään monimuotoisuuteen liittyvistä seikoista enemmän. Uskon, että ainakin sellaiset metsänomistajat, joiden omilla tiloillaan sijaitsee monimuotoisuudelle tärkeitä luontokohteita, kiinnostuvat monimuotoisuusneuvonnasta muita metsänomistajia helpommin.

Vaikka metsälain uudistuksesta tiedettiin kohtalaisen hyvin, sen sisällön muuttumisesta tiesi harva. Myöskään metsänomistajan ilmoitusvelvollisuudesta ei tiedetty hyvin, eivätkä metsälain uudet monimuotoisuuskohteet olleet

hallussa kaikilla vastaajista. Lappilaisten metsänomistajien tietotaso metsälain uudistuksesta on melko heikko, ja se kaipaisi pikaisia toimia sen kohottamiseksi. Metsälakiosiossa suurin yllätys oli eri-ikäisrakenteisen metsän suuri kannatus kasvatusmenetelmänä. Toinen yhtä suuri ihmetys heräsi siitä, että eri-ikäisrakenteinen metsä lisää lappilaisten metsänomistajien mielestä metsien monimuotoisuutta paljon.

Tiedotusosiossa on nähtävissä muutos metsänomistajien aiempaan tietotason ja tiedonsaantitapaan metsien monimuotoisuudesta. Ennakkoon ajattelin, että Internetin sekä metsäammattilaisten osuus olisi huomattavasti suurempi. Tulisi keksiä uusia keinoja, miten Lapin metsänomistajat saadaan ottamaan yhteys enemmän metsäammattilaiseen, kuin että metsänomistaja lähtisi tutkimaan asiaa itse lehdistä tai Internetistä. Lapin metsänomistajat ilmaisivat kiinnostuksensa metsien monimuotoisuudesta tiedottamiselle, mitä en ennakkoon odottanut.

Tässä tutkimuksessa tulosten sekä analysoinnin kautta tärkeimmät esille tulleet johtopäätökset ovat:

1. Lappilaiset metsänomistajat pitävät metsien monimuotoisuutta yleisesti tärkeänä ja haluavat edistää sitä myös omilla metsätiloillaan
2. Lappilaisia metsänomistajia tulisi neuvoa metsälain uudistusta koskevissa lakiasioissa, sillä tietotaso sillä saralla on heikkoa
3. Lapin metsänomistajat tarvitsevat tiedottamista metsien monimuotoisuudesta ja he ovat yleisesti kiinnostuneita kuulemaan siitä

Mikäli tutkimusta haluttaisiin jatkaa tai kehitellä jatkotutkimus, voitaisiin kysellä esimerkiksi eri organisaatioiden metsäammattilaisilta, mitä mieltä he ovat lappilaisten yksityismetsänomistajien tietotasosta metsien monimuotoisuudesta ja metsälain uudistuksesta. Lisäksi voitaisiin selvittää, millä keinoilla metsäammattilaisten mielestä tätä tietotasoa voitaisiin parhaiten lisätä.

LÄHTEET

- Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaatamisesta 78/1994. Finlex. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078>. 26.10.1994.
- Eduskunta 2010. Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi. Osoitteessa <http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiat/he+79/1996>. 26.10.2010.
- Hanski, I. 2006. Metsätalous ja metsien monimuotoisuus – Teoksessa Uusi metsäkirja (toim. R. Jalonen ym.) 175–179. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Heinonen, P. – Soininen, T. 2008. Monimuotoinen metsäluonto. – teoksessa Tapion taskukirja (toim. S. Rantala), 100–119. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hovila, P. 2014. Metsälain muutokset 2014. Osoitteessa <http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/metsalain-muutokset-2014-hovila.pdf>. 10.4.2014.
- Häggman, P. (toim.) 2007. Metsäluonnonhoidon perusteet. Tapion julkaisu 25/2007. Helsinki: Lönnberg Print.
- Hänninen, H – Kurttila, M. 2007. Metsäluonnon monimuotoisuusneuvonnan vaikuttavuus ja kehittämistarpeet. Metsäntutkimuslaitoksen työraportteja n:o 57. Osoitteessa <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp057.pdf>. 5.1.2015.
- Hänninen, H. – Karppinen, H. – Leppänen, J. 2011b. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metsäntutkimuslaitoksen työraportteja n:o 208. Osoitteessa <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>. 11.12.2014.
- Hänninen, H. 2010. Metsänomistusrakenteen muutos ja palvelutarpeet. Osoitteessa <http://www.metla.fi/hanke/3458/hanninen-fellman-28012010.pdf>. 19.1.2015.
- Kajala, L. 1997. Lappilaisten näkemyksiä metsien hoidosta ja käytöstä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 645. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Keto-Tokoi, P. 2004. Tietolaatikko 1.2 Miten luonnon monimuotoisuuden suojelun tarvetta perustellaan? – Teoksessa Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus (toim. T. Kuuluvainen, L. Saaristo, P. Keto-Tokoi, J. Kostamo, J. Kuuluvainen,

M. Kuusinen, M. Ollikainen ja P. Salpakivi-Salomaa.), 27–28. Helsinki: Edita Prima Oy.

Koskela, T. 2011a. Vapaaehtoinen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen – metsänomistajien näkemyksiä METSO- ohjelmasta. Metsäntutkimuslaitoksen työraportteja n:o 216. Osoitteessa <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp216.pdf>. 2.12.2014.

Lapin ammattikorkeakoulu Oy 2014. Uusia haasteita – uusia mahdollisuuksia biologisen monimuotoisuuden haasteet ja mahdollisuudet uuden metsälain näkökulmasta. Hankehakemus. 14.2.2014.

Luonnonperintösäätiö 2014a. Näin me toimimme. Osoitteessa <http://luonnonperintosaatio.fi/fi/saatio/toiminta-ajatus>. 18.11.2014.

Luonnonperintösäätiö 2014b. Luonnonperintösäätiö suojelee suomalaista luontoa. Osoitteessa <http://luonnonperintosaatio.fi/fi>. 18.11.2014.

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096. Finlex. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096#L4P29>. 22.10.2014.

Luonnontila.fi 2014a. Biodiversiteetti. Osoitteessa <http://www.luonnontila.fi/fi/biodiversiteetti>. 20.1.2015.

Luonnontila.fi 2014b. Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelma valmistunut. Osoitteessa <http://www.luonnontila.fi/fi/32-ajankohtaista/198-toimintaohjelma>. 15.10.2014.

Maa- ja metsätalousministeriö 1997. Metsäsertifioinnin toteutusjärjestelmän kehittäminen Suomessa. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 6/1997. Helsinki: Printlink Oy.

Maa- ja metsätalousministeriö 2009. METSO tarjoaa metsänomistajille mahdollisuuden turvata monimuotoisuutta metsissään. Osoitteessa [http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metso/5IKn09juz/METSO_ohjelman_luonnontieteelliset_valintaperusteet\[1\].pdf](http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metso/5IKn09juz/METSO_ohjelman_luonnontieteelliset_valintaperusteet[1].pdf). 14.10.2014.

Maa- ja metsätalousministeriö 2011. Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistaminen. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 1/2011. Osoitteessa http://www.mmm.fi/attachments/metsat/newfolder_145/5w1QAcfFqj/memojulkaisu2011.pdf. 19.1.2015.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012a. Talousmetsissä huolehditaan luonnon monimuotoisuudesta. Osoitteessa

http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/metsien_hoito_kaytto/monimuotoisuuss.html. 9.8.2012.

- Maa- ja metsätalousministeriö 2012b. Metsälain muutosehdotuksen (17.8.2012) vaikutusten arviointi. Osoitteessa http://www.mmm.fi/attachments/metsat/newfolder/6D3KPUbAC/121220_metsalaki_vaikutusten_arviointi.pdf. 17.12.2012.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Luonnon monimuotoisuuden häviämistä vauhti tulee pysäyttää vuoteen 2020 mennessä. Osoitteessa http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/luonnonvarat_luonnon_monimuotoisuus_ymparisto/luonnon_monimuotoisuus.html. 10.4.2014.
- Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2012. Lähes kaikki suomalaiset metsänomistajat tuottavat PEFC- sertifioitua puuta. Osoitteessa http://www.mtk.fi/ajankohtaista/uutiset/uutiset_2012/fi_FI/pefc-sertifiointi/. 26.3.2012.
- Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2014. Metsänomistajat Suomessa. Osoitteessa www.mtk.fi/metsa/metsanomistajat/fi_FI/Metsanomistajat_suomessa/. 14.8.2014.
- Meriluoto, M – Soininen, T. 2002. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Metsäkeskus 2014a. Eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus. Osoitteessa <http://www.metsakeskus.fi/eri-ikaisrakenteinen-metsankasvatus#.VMoKvWisW24>. 29.1.2015
- Metsäkeskus 2014b. Ympäristötuki. Osoitteessa <http://www.metsakeskus.fi/ymparistotuki> 18.11.2014
- Metsälaki (12.12.1996/1093.) Finlex. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>. 4.10.2014.
- Metsänhoitoyhdistys 2015. Metsänomistajat Pohjois-Suomi. Osoitteessa <http://www.mhy.fi/liitto/pohjois-suomi>. 19.1.2015.
- Metsäntutkimuslaitos 2010. Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset (TUK). Osoitteessa <http://www.metla.fi/ohjelma/tuk/tulokset.htm>. 2.6.2010.
- Metsäntutkimuslaitos 2011. Julkaisut Metlan tutkimusrekisterissä. Osoitteessa <http://www.metla.fi/pp/HHan/julkaisut.htm>. 20.8.2011.
- Metsäntutkimuslaitos 2013a. Metsätilastollinen vuosikirja 2013. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.

- Metsäntutkimuslaitos 2014a. Metsien suojelu – Suojelualueyyypit. Osoitteessa <http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/laatu/suti-alueyyypit.htm>. 17.10.2014.
- Metsäntutkimuslaitos 2014b. Eri-ikäisrakenteisen metsikön kasvattaminen. Osoitteessa <http://www.metla.fi/metsat/solbole/tutkimuspuisto/tulostettavat/eri-ikaisrakenteiset-metsat.pdf>. 11.12.2014.
- Metsäntutkimuslaitos 2015. Lapin kolmio. Osoitteessa <http://www.metla.fi/metsat/kivalo/luonto/lapink.htm>. 29.1.2015.
- Mönkkönen, M. 2004. Monimuotoisuus ekologisena ilmiönä. – Teoksessa Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus (toim. T. Kuuluvainen, L. Saaristo, P. Keto-Tokoi, J. Kostamo, J. Kuuluvainen, M. Kuusinen, M. Ollikainen ja P. Salpakivi-Salomaa.), 19–34. Helsinki: Edita Prima Oy.
- PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014a. PEFC lyhyesti. Osoitteessa <http://www.pefc.fi/pages/fi/pefcn-esittely/pefc-lyhyesti.php>. 4.11.2014.
- PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014b. PEFC Suomessa. Osoitteessa <http://www.pefc.fi/pages/fi/pefcn-esittely/pefc-suomessa.php>. 15.1.2015.
- PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014c. Miksi metsiä sertifioidaan? Osoitteessa <http://www.pefc.fi/pages/fi/metsien-sertifiointi/miksi-metsiae-sertifioidaan.php>. 4.11.2014.
- PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi Ry, 2014d. Ryhmäsertifiointin kriteerit metsäkeskuksen tai metsänhoitoyhdistyksen toimialueen tasolla. Osoitteessa www.pefc.fi/media/Standardit%202008_09/PEFC%20FI%201002_2009%20Ryhmasertifioinnin%20kriteerit%2009112009.pdf. 20.1.2015.
- Rämö, A-K. – Horne, P. – Leppänen, J. 2012. Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 237. Osoitteessa http://www.ptt.fi/dokumentit/rap237_2108121000.pdf. 10.12.2014.
- Rämö, A-K. – Toivonen, R. 2009. Uusien metsänomistajien asenteet, motiivit ja aiomukset metsiin ja metsänomistukseen liittyvissä asioissa. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 216. Osoitteessa http://www.ptt.fi/dokumentit/rap216_1802091232.pdf. 1.19.2015.
- Saaristo, L. Mannerkoski, I. ja Kaipainen-Väre, H. 2010. Metsätalous ja uhanalaiset lajit. Osoitteessa

http://www.tapio.fi/files/tapio/Tiedostot/Uhanalaiset_lowres.pdf.
19.1.2015.

Salpakivi-Salomaa, P. 2004. Monimuotoisuuden turvaamisen käytännön lähestymistavat – Teoksessa Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus (toim. T. Kuuluvainen, L. Saaristo, P. Keto - Tokoi, J. Kostamo, J. Kuuluvainen, M. Kuusinen, M. Ollikainen ja P. Salpakivi-Salomaa.), 259–262. Helsinki: Edita Prima Oy.

Scitable 2014. The Genetic Variation in a Population Is Caused by Multiple Factors. Internet website
<http://www.nature.com/scitable/topicpage/the-genetic-variation-in-a-population-is-6526354>. 23.1.2014.

Suomen luonnonsuojeluliitto 2013. Uusi metsälaki ei turvaa talousmetsien monimuotoisuutta. Osoitteessa
<http://www.sll.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2013/uusi-metsalaki-ei-turvaa-talouksmetsien-monimuotoisuutta>. 27.11.2014.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/73. Finlex. Osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P20>.
14.10.2014.

Suomen ympäristökeskus 2013, METSO- ohjelma – Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma. Osoitteessa <http://www.syke.fi/metso>.
2.5.2013.

Tapio 2014. Metsänhoidon suositukset. Osoitteessa
http://www.tapio.fi/files/tapio/metsanhoitosuosituksset/Metsanhoidon_suosituksset_ver2_netsti.pdf. 8.10.2014.

Virsta 2014. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Osoitteessa
<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>. 5.11.2014.

WWF 2014a. Perintömetsä. Osoitteessa <http://wwf.fi/vaikutakanssamme/perusta-perintometsa/>. 18.11.2014.

WWF 2014b. Tutkijoiden mukaan metsälakiesitys heikentää luonnon monimuotoisuutta. Osoitteessa <http://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/Tutkijoiden-mukaan-metsalakiesitys-heikentaa-luonnon-monimuotoisuutta-1660.a>.
27.11.2014.

WWF 2015. Tietoa meistä. Osoitteessa wwf.fi/wwf-suomi/tietoa-meista/.
15.1.2015.

WWF Global 2015. What is biodiversity. Internet website
http://wwf.panda.org/about_our_earth/biodiversity/what_is_biodiversity/. 23.1.2015.

- Ympäristöhallinto 2013. Suomen lajien punainen lista 2010. Osoitteessa http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Uhanalaiset_lajit/Suomen_lajien_punainen_lista_2010. 10.12.2013.
- Ympäristöhallinto 2014. Luonnonsuojelulain luontotyypit. Osoitteessa http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyypit/Luonnonsuojelulain_luontotyypit. 29.1.2014.
- Ympäristöhallinto 2015. Lajit. Osoitteessa <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit>. 7.1.2015.
- Ympäristöministeriö 2008. METSO- ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. Osoitteessa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38356/SY_26_2008.pdf?sequence=3. 19.11.2015.
- Ympäristöministeriö 2011. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Osoitteessa http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/comm_2011_244/1_FI_ACT_part1_v2.pdf. 3.5.2011.
- Ympäristöministeriö 2013a. Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön toimintaohjelma 2013–2020. Osoitteessa http://www.ym.fi/fi-fil/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma. 23.7.2013.
- Ympäristöministeriö 2013b. Lainsäädäntö monimuotoisen luonnon turvaamiseksi. Osoitteessa http://www.ym.fi/fi-fil/Luonto/Lainsaadanto_ja_ohjeet. 26.9.2013.
- Ympäristöministeriö 2014a. METSO on vapaaehtoista suojelua. Osoitteessa <http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/index.php>. 14.10.2014.
- Ympäristöministeriö 2014b. METSO- periaatepäätös. Osoitteessa http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/METSO_periaatepaatos.php. 14.10.2014.
- Ympäristöministeriö 2014c. METSO 2002–2007. Osoitteessa http://www.metsonpolku.fi/fi/METSO/METSO_historia_arkisto/METSO_2002-2007.php. 14.10.2014.
- Ympäristöministeriö 2014d. METSO sai lisää metsiä siipiensä suojaan. Osoitteessa http://www.metsonpolku.fi/fi/ajankohtaista/tiedotearkisto/2014.php?we_objectID=400. 8.5.2014.

- Ympäristöministeriö 2014e. Metsien monimuotoisuusohjelma METSO jatkuu vuoteen 2025. Osoitteessa http://www.metsonpolku.fi/fi/ajankohtaista/tiedotearkisto/2014.php?we_objectID=402. 5.6.2014.
- Ympäristöministeriö 2014f. METSO:n vaihtoehdot. Osoitteessa http://www.metsonpolku.fi/fi/metsanomistajille/metso_keinot.php. 14.10.2014.
- Ympäristötiedon foorumi 2014. Eri-ikäisrakenteinen metsänhoito antaa mahdollisuuden yhdistää monipuolisia tavoitteita – tutkimustietoa aiheesta tarvitaan ennen kuin menetelmä voi vakiintua. Osoitteessa http://www.ymparistotiedonfoorumi.fi/wordpress/wp-content/uploads/2014/07/YTF-puheenvuoroja_1_2014_small.pdf. 8.12.2014.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Arvoisa metsänomistaja,

Luonnon monimuotoisuudessa tarkoitetaan kaikkea elävässä luonnossa ja eliöissä tapahtuvaa vaihtelua. Metsien monimuotoisuus näkyy luonnossa esiintyvien eläin-, kasvi- ja sienilajien runsautena, erilaisten elinympäristöjen monipuolisuutena sekä lajien sisäisenä perinnöllisenä vaihteluna.

Lapin ammattikorkeakoulussa on meneillään Uusia mahdollisuuksia metsälaista -hanke, jonka tarkoituksena on lisätä tietoisuutta metsien monimuotoisuudesta. Lisäksi kartoitetaan, mitä mieltä metsänomistajat ovat metsälain muutoksen mukanaan tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista. Kartoitus suoritetaan metsänomistajille suunnatulla kyselytutkimuksella, joka toteutetaan Lapin ammattikorkeakoulun metsätalouden koulutusohjelman opinnäytetyönä.

Kyselyyn on valittu otannan kautta lappilaisia metsänomistajia. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja saadut vastaukset käsitellään tilastollisin menetelmin niin, ettei yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista. Vastaukset jäävät hankkeen päätoimijalle eli Lapin ammattikorkeakoululle.

Teidän mielipiteenne ja kokemuksenne metsien monimuotoisuudesta sekä metsienne hoidosta ovat tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeitä. **Pyydämme Teitä täyttämään oheisen kyselylomakkeen ja palauttamaan sen 19.5.2014 mennessä oheisessa palautuskuoressa.**

Lisätietoja antaa:

projektipäällikkö Anne-Mari Väisänen, puh. 040 775 1893, anne-mari.vaisanen@lapinamk.fi

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen

Anne-Mari Väisänen
projektipäällikkö

Johanna Kaltiokumpu
opiskelija, Lapin amk

1. Vastaajan sukupuoli

- Mies
 Nainen

2. Vastaajan syntymävuosi _____

3. Vastaajan peruskoulutus

- Kansakoulu tai kansalaiskoulu
 Peruskoulu tai keskikoulu
 Lukio

4. Vastaajan asuinkunta

5. Montako hehtaaria metsää omistatte?

- 5 - 19.9 ha
 20 - 49.9 ha
 50 – 99.9 ha
 Yli 100 ha

METSIIEN MONIMUOTOISUUS6. Onko termi *metsien monimuotoisuus* teille entuudestaan tuttu?

- Kyllä
 Ei

7. Mitkä seuraavista kohdista kuvaavat mielestänne metsien monimuotoisuutta? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Lajien runsaus	☐ Viljelymetsät	☐ Metsän valoisuus
☐ Erilaiset elinympäristöt	☐ Saman lajin erilaiset yksilöt	☐ Lahopuu
☐ Luonnontilaiset metsät	☐ Tasaikäiset metsät	☐ Uhanalaiset lajit
☐ Muu, mikä?	_____	

8. Mitkä tekijät heikentävät mielestänne metsien monimuotoisuutta? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Ympäristömyrkyt	☐ Metsäpalot	☐ Ilmastonmuutos
☐ Elinympäristöjen häviäminen	☐ Luonnonvarojen liikkakäyttö	☐ Vieraslajit
☐ Metsätalous	☐ Lajien sukupuutot	☐ Luontomatkailu
☐ Muu, mikä?	_____	

9. Kuinka tärkeäksi koette metsien monimuotoisuuden luonnon kannalta?

- Erittäin tärkeäksi Tärkeäksi Jonkin verran tärkeäksi Merkityksetön En osaa sanoa

10. Mitkä tekijät lisäävät mielestänne metsien monimuotoisuutta? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Lannoitus	☐ Harsinta	☐ Eirakenteiset metsät
☐ Metsien suojelu	☐ Kulotus	☐ Kannonnosto
☐ Luontainen uudistaminen	☐ Lahopuu	☐ Ennallistaminen
☐ Säästöpuut	☐ Lehtipuut	☐ Lainsäädäntö
☐ Muu, mikä?		
-

11. Mitä mieltä olette metsien monimuotoisuuden edistämisen keinoista? **Merkittäkö jokaisen vaihtoehdon kohdalle vain yksi rasti.**

	Merkityksellinen	Melko merkityksellinen	Jonkin verran merkityksellinen	Merkityksetön	En osaa sanoa
Ekologiset käytävät	☐	☐	☐	☐	☐
Kulotus	☐	☐	☐	☐	☐
Metsien suojelu	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnonhoitotoimet	☐	☐	☐	☐	☐
Soiden ennallistaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Lainsäädäntö	☐	☐	☐	☐	☐
Lehtipuiden jätö	☐	☐	☐	☐	☐
Lahopuiden jätö	☐	☐	☐	☐	☐
Säästöpuut	☐	☐	☐	☐	☐

12. Mitä edellä mainittuja keinoja voisitte käyttää metsien monimuotoisuuden lisäämiseksi omalla metsätilallanne? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Ekologiset käytävät	☐ Kulotus	☐ Metsien suojelu
☐ Luonnonhoitotoimet	☐ Soiden ennallistaminen	☐ Lainsäädäntö
☐ Lehtipuiden jätö	☐ Lahopuiden jätö	☐ Säästöpuut
☐ En mitään edellä mainituista		

13. Mitä hyötyä koette saavanne monimuotoisista metsistä? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Lääkeaineita	☐ Virkistysmahdollisuuksia	☐ Ravintoa (riista, marjat ja sienet)
☐ Rakennusmateriaaleja	☐ Kulttuuria	☐ Taloudellista tuottoa
☐ Muuta, mitä?		
-

14. Pitäisikö metsien monimuotoisuutta mielestänne pyrkiä lisäämään tulevaisuudessa?

Kyllä

Ei

METSÄLAKI JA METSIEN MONIMUOTOISUUS

15. Kuinka tarpeellisenä pidätte sääntelyä (esim. metsälaki) eri metsäasioissa?

	Tarpeellinen	Melko tarpeellinen	Jonkin verran tarpeellinen	Tarpeeton	En osaa sanoa
Metsäsuunnitelman sisällössä	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvatushakkuun voimakkuudessa	☐	☐	☐	☐	☐
Monimuotoisuuden säilyttämisessä	☐	☐	☐	☐	☐
Taimikonperustamisilmoituksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Metsärikoksissa ja -rikkomuksissa	☐	☐	☐	☐	☐
Metsänkasvatusmenetelmässä	☐	☐	☐	☐	☐
Metsänkäyttöilmoituksessa	☐	☐	☐	☐	☐

16. Tiesittekö 1.1.2014 voimaantulleesta uudesta metsälaista?

Kyllä

Ei

17. Tunnistatteko metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen (10 §) uudet kohteet? ***Merkitkää jokaisen vaihtoehdon kohdalle vain yksi rasti.***

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Muurainkorpi	☐	☐	☐
Metsäkortekorpi	☐	☐	☐
Letot myös Pohjois-Suomessa	☐	☐	☐

18. Esiintyykö metsätilallanne jokin metsälain erityisen tärkeä elinympäristökohde?

Kyllä

Ei

Jos vastasitte Kyllä, valitkaa alla olevista vaihtoehdoista tilallanne esiintyvää elinympäristöä vastaava kohde tai kohteet.

☐ Pienvesistö	☐ Lehto- tai ruohokorpi	☐ Metsäkorte- tai muurainkorpi
☐ Letto	☐ Vähäpuustoinen jouto- tai kitumaan suo	☐ Luhta
☐ Rehevä lehtolaikku	☐ Kangasmetsäsaareke	☐ Rotko tai kuru
☐ Jyrkänne	☐ Hietikko, kallio, kivikko, louhikko	

19. Tiesittekö uuden metsälain pykälästä, jossa metsänomistaja on velvoitettu ilmoittamaan metsätalallansa esiintyvistä kymppipykälän kohteesta hakkuun suorittajalle?

- Kyllä
 Ei

20. Lisääkö uusi metsälaki mielestänne metsien monimuotoisuutta?

- Kyllä
 Ei

21. Mikä merkitys säästöpuilla on mielestänne? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Siemenaineksen tuotanto	☐ Lajien elinympäristönä toimiminen	☐ Polttopuun saanti
☐ Monimuotoisuuden lisääminen	☐ Maiseman parantaminen	☐ Lahopuun tuottaminen
☐ Muu, mikä?		
-

22. Miten kuvailisitte eri-ikäisrakenteista/ jatkuvan kasvatuksen mukaista metsää? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

☐ Valoisa	☐ Harva	☐ Tiheä
☐ Runsaslajinen	☐ Eri puulajeja	☐ Yhtä puulajia
☐ Luonnontilainen	☐ Varjoisa	☐ Monimuotoinen
☐ Muu, mikä?		
-

23. Lisääkö eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatus / jatkuva kasvatus mielestänne metsien monimuotoisuutta?

- Kyllä
 Ei

24. Mitä uuden metsälain mahdollistamia toimintamahdollisuuksia aiotte hyödyntää metsätilalanne? **Voitte valita useamman vaihtoehdon.**

- Uudistushakkuun aikaistaminen (ei läpimitta - tai ikärajoitusta)
- Tasarakenteisen metsän kasvatusta
- Eri-ikäisrakenteista / jatkuvaa kasvatusta
- En mitään

METSIEN MONIMUOTOISUUS, METSÄLAKI JA TIEDOTUS

25. Mistä olette saaneet tietoa metsien monimuotoisuudesta?

- Internetistä
- Lehistä
- Ystävältä
- Metsänhoitoyhdistykseltä
- Tapahtumista
- En mistään
- TV
- Muualta, mistä? _____

26. Oletteko käyneet jossain uutta metsälakia koskevassa tiedotustilaisuudessa?

- Kyllä
- Ei

27. Oletteko kiinnostuneet kuulemaan lisää metsien monimuotoisuudesta?

- Kyllä
- Ei

28. **Vapaa sana.** Voitte antaa esimerkiksi palautetta tai kehitysideoita.

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTANNE!